

NSAN MARCO

RA MAÇA HOGA T'ØDE NÚ'À BI 'YOFO NSAN MARCO

Ra Xuua Xi'tsate mi zofo ya ja'i ja ra mbonthi

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17;
Jn. 1:19-28)

1 ¹ Rá maça hoga t'øde ra Jesucristo rá T'ü Ajuá bi mudi njaua:

² Ra baði Isaíá bi 'yofo nuya ya noya ya maya'bü gue Ajuá bi xipabi da 'yofo:

Ndi, nuga drá Ajuá dí pèhna ma 'mèhni pa da 'mèt'o de gue'e pa da hyoc'a ri 'ñu.

³ Nuna ra 'mèhni go guehna ma da ñá nts'edi ja ra mbonthi ne da 'ñembabi ya ja'i njaua: "Hyocjü ra 'ñu pa da tho ma Hmuhü, ne juáñhü ya ts'aca'ñu."

⁴ Y nu mi 'ñehe ra Xuua Xi'tsate bi njabü ngu nú'á xqui mąnga Ajuá, bi 'mü ja ra mbonthi ne mi xipa ya ja'i mi ena: "Ñobrihü ne nxistehehü y Ajuá da pun'ahü ri ts'oquihü."

⁵ Ha gatho nuya ja'i mi 'bü ja ra hnini Jerusale ne gatho rá ngüni de ra hai Judea mi pa habü mi 'bü ra Xuua pa mi øde'ü nuya noya mi mañ'á ne pa mri njuani de yá ts'oqui ja rá thandi Ajuá. Y ra Xuua mi xi'tsi'ü ja ra dąthe Jordá.

⁶ Y nú'á mi nhye dega xicameyo, ne mi ngút'a 'nara ngút'i dega xifri. Mi tsi ya hoga nc'oto ne ra t'afi dega sefi.

⁷ Y mi zofo ya ja'i ne mi embabi'ü:

—Ya xa 'ñepü bra 'bèfa de gueque 'na to'o ma'na ja rá ts'edi de gueque nú'á hindí 'ñepcagui ngugui ga xo'tua yá nthąsthi yá thiza.

⁸ Xi majuani nuga dí xi'ts'a'ihü co ra

dehe, pe nu'á ma da xi'ts'a'ihü co ra Maça Ndąhi.

Rá sistehe ra Jesu

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ Y nú'bü mi xi'tsate ra Xuua, bi 'ñehe ra Jesu de ra hnini Nasare de ra hai Galilea ne bi ma ja ra dąthe Jordá, ne ja bá xi'tsini ra Xuua.

¹⁰ Y ngu mi bọxa ra Jesu de ja ra dehe habü xqui nxistehe, bi hyandi bi xogui mahets'i y bá çai rá Maça Ndąhi Ajuá ngu 'nara zi domitsu, ne bi zøhø ja gue'á.

¹¹ Nepü bi nt'øde 'nara noya de mahets'i ne bi 'ñena:

—Go gue'e ma hmąca T'ü'i, ne xi dí hop'a ri 'müi.

Ra Satá mi xaxa ra Jesu

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² Nu'bü 'bestho ra Maça Ndąhi bi zixa ra Jesu ja ra mbonthi.

¹³ Y nuni ja bá 'bühni ñote ma pa habü mi 'bü ya mbąnga zu'ue. Ne ra Satá mi xaxa ra Jesu pa da nts'ocjhmąhą. Y nu mi uadi nú'ü ñote ma pa, ya enxé bá hąmpi te da zi.

Ra Jesu bi mudi rá 'befi nuni Galilea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Ha nú'bü mi jot'a fadi ra Xuua, ra Jesu bi zøhø ja ra hai Galilea, ne mi mąnga ra hoga noya gue ya xa zøhø ra Ndą de mahets'i xpá e pa da ndą de guecua ja ra ximhai.

¹⁵ Ne mi ena:

—Ya bi zø ya pa ne 'bestho ma da ndą de guecua ra Ndą de mahets'i,

hangue ñobrihũ ne camfrihũ ra maça noya.

Ra Jesu bi zofu gohu ya mehuã pa dyã nxadi'ã
(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

16 'Nara pa mi 'yoni ra Jesu ja ra ñanga ndehe Galilea ne ja bá handri ra Simu ne ra Andre rá cu mi ent'a yá xit'ã ja ra ndehe pa da mpehuã ngue'ã nu'ú myá mehuã'ũ.

17 Nu'bü ra Jesu bi 'ñembi'ũ:

—Bá ehũ, tengaguihũ y nuga ga u't'ahũ gui mpehuãhũ dega ja'í.

18 Hangue nu'ú 'bestho bi zohni yá xit'ã ne bi dena ra Jesu.

19 Nepũ ra Jesu bi thogui má ts'ũ ringuehni ne bi hyanda ra Cobo ne ra Xuua yá t'ũ ra Sebedeo mi o mbo ra motsa mi pø'ta yá xit'ã.

20 Nu'bü bi zofu'ũ, y nu'ú bi zohni yá dada ja ra motsa co yá 'bego ne bi deni'ũ ra Jesu.

'Nara 'ñøhø mi pe'tsa
'nara ts'ondãhi
(Lc. 4:31-37)

21 Nepũ bi ma'ũ ja ra hnini Ncapernau, ne nu mi dat'a nsabdo ra pa dega tsaya, ra Jesu bi yut'a ja ra nija ne mi xahna ya ja'í.

22 Ha nu'ú bi 'yø de nú'ã mi ma ngue'ã mi xahni'ũ ngu 'na to'o mi hã ra ts'edi pa da t'ø't'e nú'ã ma, y hingue ngu nú'ũ ya xahnate de yá ley'ũ.

23 Ne ja xqui zøhni ja yá nija'ũ 'nara 'ñøhø mi pe'tsa 'nara ts'ondãhi, ne nu'ã bi mafi bi 'ñena:

24 —Nu'i Jesu grá me Nasare, ¿te ma gui 'yøtcahe? ¿Ha gue xcá ehe pa gui huatcahe? Dí pahe to'o'i, nu'i go gue'e rá Maça T'ũ'i Ajuã.

25 Nu'bü ra Jesu bi zui nura ts'ondãhi ne bi 'ñembi:

—¿Co'ta ri ne, pøni de nuna ra 'ñøhø!

26 Nepũ nura ts'ondãhi bi japa nú'ã ra 'ñøhø da nduse, ne bi mafi

nts'edi, ne bi bøni de gue'ã.

27 Hangue gathu ya ja'í bi 'yø ne bi 'ñémse'ũ 'na ngu ma'na:

—¿Te rí bønga nuna? ¿Te ma 'ra'yo nt'udibyana? ¿Te ma ts'edi hãni? ¿Ngue'ã nuni 'bepa ya ts'ondãhi da bøni y nu'ú øtuabi!

28 Hangue haburaza ja ra hai Galilea xi bi dãma 'ño ra noya de nú'ã xqui 'yøt'a ra Jesu.

Ra Jesu bi 'yøthebi rá
to ra Simu Pedro
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)

29 Y mi bønga ra Jesu de ra nija bi ma ja rá ngu ra Simu ne ra Andre nú'ũ mi 'ñoui, bi meui'ũ ra Cobo ne ra Xuua.

30 Ha nurá to ra Simu mi 'beni mi umba ra nzø, ne nu'ú 'bestho bi xipa ra Jesu gue mi hñeni'ã.

31 Nu'bü ra Jesu bi ma bi gats'i de 'nará 'ye, bi 'ba'mi, ne 'bestho ra ora'ã bi tsayabi ra nzø, nepũ nú'ã ra 'behña bi umbabi te da zi'ũ.

Ra Jesu bi 'yøthe ndunthi ya da'thi
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

32 Ha nura pa'ã de mi nde bá ts'impabi ra Jesu gathu nú'ũ to'o mi hñeni ne nuto mi pe'tsa ya ts'ondãhi.

33 Y gathu ya ja'í de ra hnini bi munts'ã ja ra gosthingũ habũ mi 'bũ ra Jesu.

34 Y nu'ã bi 'yøthe ndunthi ya ja'í to'o mi pe'tsa 'rama'na'ño ya hñeni, ne bi 'yeni ndunthi ya ts'ondãhi, ne himi hopi da ñã ya ts'ondãhi ngue'ã nu'ú mi paði to'o'ã.

Ra Jesu bi zofu ya ja'í nuni Galilea
(Lc. 4:42-44)

35 Rá hyax'ã ra Jesu bi nangui hamxuditho ne bi bøni bi ma ja ra mbonthi ne ja bá apabini Ajuã rá Dada.

36 'Mefa bi ma ra Simu ne nú'ũ to'o mi 'ñoui, bi ma bá honi'ã.

37 Y nu mi zudi'ã bi 'ñembi:

—Ndunthi ya ja'í hoñ'a'i.

38 Pe ra Jesu bi 'ñena:

—Maha ja ya t'uca hnini nú'ú ja nthets'i de guecua pa ga zofu'ú nehe, ngue'a pa gue'a stá ehe.

³⁹ Nu'bú bi ma gatho ja rá nthets'i ra hai Galilea, ne ra Jesu bi zofu ya ja'i ja yá nija, ne bi 'yenga ya ts'ondahi.

Ra Jesu bi 'yøthe 'na mi henga ra lepra

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Nara 'ñøhø mi tsu 'nara hñeni rá thuhu ra lepra nú'a tsit'atho ra ngø, bi 'ñehe bi ndandiñghmu ja rá thandi ra Jesu ne bi bantebi bi 'ñembi:

—Nu'bú gui nehma, nu'í ja ri ts'edi pa gui 'yøthegui de nuna hñeni tsuqui.

⁴¹ Nu'bú ra Jesu bi huequi ne bi hñu'tsuabi rá 'ye ne bi 'ñembabi:

—Haha dí ne, y ya gá ñani.

⁴² Ha nu mi mangua ra Jesu njabu, nu habu xqui 'ya, 'bestho bi 'yostho ne bi 'múi xi xá hño rá ndo'yo.

⁴³⁻⁴⁴ Nu'bú ra Jesu bi hñu'mba ra hña ne bi 'ñembi:

—Jamasu gue ni 'na hinto gui xipi. Hønsø nu'a dí ne, grí ma ja ra nija gui 'ñudi ja ra macja ne ja guehni ma gui unga ra 'baha nú'a bi mangua ra Moise da t'uni, y njabu da fadi gue ya xcá ñani de ri hñeni.

Nepu bi 'bepa nú'a ra 'ñøhø da ma. ⁴⁵ Pe nu mi ma nú'a ra 'ñøhø bi mudi bi xipa gatho ya ja'i nú'a xqui t'ø'tuabi ne xi bi 'yonga ra 'bede. Hangua ra Jesu ya himi tsa da yut'a ja ya hnini pa da zofu ya ja'i ngue'a xi xqui munts'a ndunthi. Ne hangua nu'a mi 'bæitho ja ya mbonthi, y nehe mi pani ndunthi ya ja'i de haburaza pa mi c'a'tsi'a.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara ts'onate himi tsa da 'ñani

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

2 ¹ Ne mi thogu 'raya pa ra Jesu bi mengui pa Ncapernau, y ya ja'i bi 'yøde gue xqui zøni'a ja nú'a ra ngu habu xqui mihi'a.

² Hangua 'bestho ndunthi ya ja'i bi ma habu mi 'bu'a y asta himbi 'ñeni gatho mbo ja ra ngu. Hangua 'ra mi 'baitho møte ra gosthi, y ra Jesu mi xipabi ra maca noya.

³ Nepu bi zøhø 'raya ja'i y goho de gue'ú mbra ndude 'nara ts'onate.

⁴ Y himbi za bi yut'i'ú habu mi 'bu ra Jesu ngue'a xqui munts'ini ndunthi ya ja'i. Hangua bi bøx'ú maña, bi xø'tsa 'nara xeni de ra xungu pa bi ca'ma ra ts'onate co rá 'bebo asta habu mi 'bai ra Jesu.

⁵ Nu'bú ra Jesu bi badi gue nu'ú xi mi ja yá jamfri hangua bi 'ñemba ra ts'onate:

—Ma t'ú'i, dí pun'a'i gatho ri ts'oqui.

⁶ Ha mi huhni 'raya xahnate de ra ley, ne mi bense njaua ja yá mfeni'ú:

⁷ “¿Hanja mangua njabuni gue ri 'ñet'a Aju'a? Ngue'a hønse Aju'a go gue'a tsa da punga ya ts'oqui, y hinto ma'na.”

⁸ Pe ra Jesu 'bestho bi batho nú'a mi beñ'ú ne bi 'ñembi'ú:

—¿Hanja gui beñhu njabu?

⁹ ¿Nda'a ma'na hinxá hñei pa ga xipa ra ts'onate: “Dí pun'a'i ri ts'oqui”, o ga embabi: “Bai, juxa ri mfidi ne 'yo”?

¹⁰ Nde, pa gui pahu gue Nú'a To'o bi e bi Nja'i pe'tsa ra ts'edi ja ra ximhai pa da pumba yá ts'oqui ya ja'i, ma ga øt'a njaua:

Nu'bú bi 'ñemba ra ts'onate:

¹¹ —Dí xi'a'i, 'bai, juxa ri mfidi ne grí ma ri ngu.

¹² Nu'bú 'bestho bi 'mai ra ts'onate, ne bi guxa rá mfidi ne bi bøni ja yá thandi gatho ya ja'i. Hangua nu'ú xi bi 'yø ne bi nsunda Aju'a ne bi 'ñena'ú:

—Ni 'na'qui hinstá hanthu 'nara t'øt'e ngu núna stá hanthubya.

Ra Jesu bi zofu ra Leví pa drá nxadi

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ Nepu ra Jesu bi yo mengui ja ra ñanga ndehe ne ja bá munts'ini

ndunthi ya ja'i ne ja guehni bi xahni'u.

14 Nepu bi ma de guehni'a, ne 'mefa bi hyanda ra Leví rá t'u ra Alfeo mi hudi ja rá mexa mi pe rá 'befi dega nguxboja. Ne bi 'ñembabi:

—Bá ehe tengagui.

Nu'bú ra Leví bi 'mai bi deni'a.

15 Ne 'na'qui ra Jesu ne yá nxadi mi huhni ja rá ngu ra Leví mi ñungüi ya 'ñatsa nguxboja ne ma'ra ya ts'oja'i to'o himi øt'e ngu nú'a mąnga rá ley ra Moise. Gatho mi huhuini'u ngue'a ndunthi de gue'u xqui deni'a.

16 Nu'bú 'raya xahnate de ra ley ne 'raya fariseo nú'u ya ja'i to'o nts'edi jamasu rá ley ra Moise, bi hyanda ra Jesu mi ñungüi ya nguxboja ne nú'u ma'ra ya ts'oja'i. Hangué nu'ú bi 'yambabi yá nxadi ra Jesu bi 'ñembi:

—¿Hanja di ñungüi núyu ya 'ñatsa nguxboja ne núyu ma'ra ya ts'oja'i?

17 Pe ra Jesu bi 'yode nú'a mi mañ'u ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'u tó'o 'yo má hño hingui hongra ra medico, pe nu'u tó'o di hñeni hą. Nuga stá ehe pa ga zofo ya 'yøt'ats'oqui pa da ñobri, hingue stá ehe ga zofo nú'u øt'e xá hño.

Ra Jesu bi t'ambabi de ra ayuno

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

18 'Nara 'mi'qui mri ayuna yá nxadi ra Xuua ne yá nxadi ya fariseo, bi 'ñehe 'raya ja'i bi c'a'tsa ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja nuyá nxadi ra Xuua ne yá nxadi ya fariseo di ayuna'u, pe nuri nxadigue hingui ayuna?

19 Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—¿Ha gue dí 'ñepi da ayuna nuya ja'i to'o xa ts'ohna ja 'nara nthati? Hina. Nu'ú da ñuni xá hño ngue'a 'bu'u co nú'a to'o ma da nthatui rá 'behña. Mientras 'bu'u co ra nąvio hindí 'ñepi da ayuna.

20 Pe ma da zø ra pa gue sta dąmfri'u da ts'ixa ra nąvio, nu'bú hą, gue'bu da

ayuna nú'u yá amigo'a.

21 Hindí 'ñepi da 'bø'ta 'nara zedutu co 'nara 'ra'yo dutu, ngue'a nura 'ra'yo dutu'a da güt'a nura zedutu y ma'na da ntüni.

22 Nixi hingui tsa da sit'a ra 'ra'yo vinu ja 'nara zebota, ngue'a ra 'ra'yo vinu da føca ra zebota, y njabu da ts'oca ra bota y da mfanga ra vinu. Ma'na xá hño da sit'a ra 'ra'yo vinu ja 'nara 'ra'yo bota pa njabu hinte da ja.

Ya nxadi bi doca ya ngahą gá trigo ra pa dega tsaya

(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

23 'Nara sabdo ra pa dega tsaya ra Jesu bi thogui co yá nxadi ja 'raya huahi, y nuyá nxadi bi mądi bi doca ya ngahą dega trigo.

24 Hangué ya fariseo bi 'ñemba ra Jesu: —Ndi, ri nxadi thoca ya ngahą gá trigo, y nubyá go ra pa dega tsaya, y ra ley ma gue hinda t'øt'e njabu.

25 Nu'bú ra Jesu bi dądi ne bi 'ñena:

—¿Ha hincá hñe'thu nú'a bi 'yøt'a ra Davi ne nú'u mi 'ñoui nú'bu mi zü ra thuhu y mi otho te da zi'u? 26 Nu'á bi yut'a ja rá nija Ajuą ne bi zi nuya thuhme xqui thuxni ja rá thandi Ajuą, ne bi umba nú'u to'o mi 'ñoui pa da ziui. Y nuya thuhme'u himrí 'ñepi to'oraza da zi, hønse ya macja. Bi t'øt'a njabu nuya pa'u nú'bu mrá ndamacja ra Abiatar. Y hingrá ts'oqui nú'a bi 'yøt'a ra Davi.

27 Nehe ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Ra pa dega tsaya bi thuts'i pa rá hño ya ja'i, hingo bi thoca ya ja'i pa da 'müi ja rá hmanda ra pa dega tsaya.

28 Hangué Nú'a To'o bi e bi Nja'i hą ra ts'edi pa da manda masque ra pa dega tsaya.

'Nara 'ñøhø xqui 'yot'a 'nará 'ye

(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

3 1 Ra Jesu bi yut'a ma'na'qui ja ra nija, ne xqui zønini 'nara 'ñøhø xqui 'yot'a 'nará 'ye.

2 Y ya fariseo mi aca ra Jesu ua da 'yøthebi rá 'ye nura pa dega tsaya, pa da za da ñapabi.

3 Nu'bú ra Jesu bi 'ñemba nú'a ra 'ñøhø xqui 'yot'a rá 'ye:

—Bá ecua, 'bai ja yá thandi ya ja'i.

4 Nepu bi 'yamba ya fariseo ne bi 'ñembi:

—¿Ha dí 'ñepi 'nara ja'i da 'yøt'a 'nara hño ra pa dega tsaya, o da 'yøt'a nú'a hinxá hño? ¿Ha gue xá hño da ñamba rá te 'nara ja'i, o da hyo'a?

Pe ya fariseo hinte bi ðatuabi.

5 Nu'bú ra Jesu bi bø rá cue, ne bi du rá mui ndunthi ngue'a nuya fariseo'u himi ja yá nthe cate. Hangue bi 'ñemba ra da'thi:

—Tunga ri 'ye.

Y nu'á bi 'yøt'a njabu ne 'bestho bi ñanga rá 'ye.

6 Nu'bú bi bonga ya fariseo ne bi ma bá c'a'tsua yá mfsat'i ra nda Erode pa bi 'ñu'ti'u hanja da za da hyohma'u ra Jesu.

Ndunthi ya ja'i mi 'bui ja ra ñanga ndehe

7 Pe nura Jesu bi ma ja ra ñanga ndehe co yá nxadi, ne bi ðeni'a ndunthi ya ja'i me Galilea.

8 Nehe mi ðeni'a ya me Judea, ne ya me Jerusale, ne ya me Idumea, ne ya me Tiro, ne ya me Sidó co nú'u ya me ri'nandi ra ðathe Jordá. Mi ehe da c'a'tsi'a ngue'a xqui 'yøde'u de nú'u ya ðanga nt'udi mi øt'e.

9 Ha ra Jesu bi xipa yá nxadi gue da ðat'a 'nara motsa guetbu ja ra ñanga ndehe, ngue'a xi xmá nts'i'mi ja ra hmunts'i co rá ndunthi ya ja'i.

10 Ra Jesu xqui 'yøthe ndunthi ya da'thi, hangue ringue'a gatho nú'u to'o mri hñeni mri 'ñient'i pa da zadi da dani'a.

11 Y nu'u tó'o mi pe'tsa ya ts'ondahi, mi hyanda ra Jesu bi ndandiñahmu'u ja rá thandi, ne mi mafi mi ena'u:

—Nu'i go gue'e rá T'u'i Aju.

12 Nu'bú ra Jesu bi 'bepabi nú'u ya ts'ondahi gue hinda xipa ya ja'i mi to'o'a.

**Ra Jesu bi zohna nú'u
'ret'amayoho yá nxadi
(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)**

13 Nepu ra Jesu bi bøxa ja 'nara t'øhø ne bi zohna nú'u to'o xqui huahni, ne nu'ú bi ma bá munts'ini con gue'a.

14 Y nu'á bi hñuxa 'ret'amayoho ya nxadi pa da 'ñoui, ne pa da mēhni da zofu ya ja'i.

15 Ne bi umba ra ts'edi pa da 'yøthe ya da'thi ne da 'yenga ya ts'ondahi.

16 Y nuya guehya yá thuhu nú'u 'ret'amayoho yá nxadi: ra Simu nú'a 'mefa bi thu'mbabi ra Pedro;

17 ra Cobo ne ra Xuua yá t'u ra Sebedeo nú'u bi thu'mbabi ya Boanerge nú'a ne da 'ñena xi ja yá ts'edi ngu ra ngani.

18 Bi thuts'i nehe ra Andre, ra Lipe, ra Tolo, ra Teo, ra Toma, ra Cobo rá t'u ra Alfeo, ra Tadeo, ne ra Simu nú'a xqui 'ñoui nú'a ra hmunts'i rá thuhu ya cananista,

19 ne ra Juda Iscariote nú'a to'o bi da ra Jesu.

**Ra Jesu bi t'embabi gue mi hampa rá ts'edi ra nda de ya ts'ondahi
(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)**

Nu mi gai ja ra t'øhø ra Jesu ne yá nxadi bi yat'i'u ja nú'a ra ngu xqui mihi.

20 Nu'bú bi yopa munts'a ma'na'qui ndunthi ya ja'i asta himi tsa da ñunga ra Jesu ne yá nxadi.

21 Nepu bi 'yøde nuya mengu rá ngu ra Jesu gue hinte xqui zi'a, hangue bi 'ñehe'u pa da zits'i'a ngue'a mi eñ'u gue xqui 'bē rá mfeni.

22 Nehe 'raya xahnate de ra ley xqui 'ñehe de Jerusale mi 'ñembi'u:

—Nuni ra Jesu pe'tsa ra Beelsebú nú'a ra nda de ya ts'ondahi, ne

hampa rá ts'edi'a pa da 'yenga nú'u ma'ra yá mits'ondāhiui.

²³ Hangue ra Jesu bi ma'ta nuya xahnate'u pa bi xipa 'nara 'bede ne bi 'ñembi:

—¿Ha gue da za ra ts'ondāhi da 'yenga yá mits'ondāhiui?

²⁴ Nu'bu 'nara hnini da hegue sehe, da nhuata gatho ra ts'utbi.

²⁵ Y nu'bu 'nara 'múi da 'ñutsa 'na ngu ma'na, hinda za da 'múi 'nadb'u.

²⁶ Y nu'bu ra ts'ondāhi da ntuhni co yá mits'ondāhiui, nu'bu da nhuata yá ts'utbi'u.

²⁷ Nixi hinto da za da yut'a ja rá ngu 'nara 'ñøhø nú'a xi o rá ts'edi, ne da bepabi nú'a te pe'tsi nu'bu hingue 'met'o da du'ti. Njabu ha, da za da bepabi.

²⁸ Majuani dí xi'ahu, gatho ya ts'oqui ne ya ts'one da za dra punbabi ya ja'i,

²⁹ pe nu'a tó'o da ñama'ñu de nú'a øt'a ra Maça Ndāhi, otho rá pumbate, ne da duxa rá ts'oqui pa nzantho.

³⁰ Bi ma njabu ngue'a ya xahnate de ra ley ya mi ñama'ñu de rá 'befi ra Maça Ndāhi, ngue'a xqui mañ'u gue ra Jesu mi pe'tsa 'nara ts'ondāhi.

Rá nana ne yá cu ra Jesu

(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)

³¹ Ne 'mefa bi zøhø rá nana ra Jesu co yá høcu, bi 'mai'u møte ne bi mehni to da tsi'a.

³² Ne ndunthi ya ja'i xqui munts'i ja ra ngu ne mi huhni ja rá nthets'i ra Jesu. Nepu ra 'mehni bi xipabi ne bi 'ñembi:

—'Bahni ri nana ne ri cu møte bí tøp'a'i.

³³ Ha nu'á bi dadi:

—¿To'o ma nana, ne to'o ma cuga?

³⁴ Nu'bu bi nhyani ne bi hyanda gatho nú'u mi huhni ja rá nthets'i ne bi 'ñena:

—Nuyu go guehyu ma nana ne ma cu.

³⁵ Ngue'a nu'u tó'o da 'yøtua rá paha Aju, go gue'u ma cu, ma nju ne ma nana.

Ra 'bede de ra mot'i

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

4 ¹ Ra Jesu bi yopa mudi da xahna ya ja'i ja ra ñanga ndehe, ne ja bi thets'ini ndunthi ya ja'i, hangue nu'a bi 'yøt'e, bi bøts'e bi hñudi ja 'nara motsa mbo ja ra dehe, ne gatho ra hmuntsja'i bi gohi ja ra ñanga ndehe.

² Ne mi utua ya ja'i ndunthi ya t'øt'e co ya 'bede, ne bi 'ñembabi'u:

³ —'Yødehu núna ma ga xi'ahu de 'nara mot'i.

⁴ De nu mi xanga ya nda, 'ra bi zo ja ra 'ñu y ya ts'intsu bi 'ñehe bi gondi.

⁵ Ma'ra ya nda bi zo ja ra 'bodo habu xma nxini ra hai hangue bi dama fòts'e.

⁶ Pe nu mi nzø ra hyadi bi huixqui ne bi 'yot'i'u ngue'a mi otho ndunthi yá 'yu.

⁷ Ma'ra ya nda bi zo ja ya 'bo'bini, y ya 'bini bi dama nte ne bi xumi nú'u ya nda xqui fòts'e, hangue bi 'yot'i ne himbi hogui.

⁸ Pe nu ma'ra ya nda bi zo ja ra hoga hai, bi fòts'e ne bi nte, ne bi unga yá sofo, 'ra bi unga 'natema'ret'a ya nda, ma'ra bi unga hñu'rate, ha nu ma'ra asta bi unga 'na nthebe ya nda.

⁹ Nu'bu ra Jesu bi 'ñembi'u:

—Nu'a tó'o ja rá nt'øde pa da 'yøde, dá 'yøde núna dí ma.

Te rí bøni nuya nt'udi

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Y nu de ya xqui ma ra hmuntsja'i, nu'bu nú'u 'ret'amayoho yá nxadi ne nú'u ma'ra xqui gohi, bi 'yambabi'u ra Jesu bi 'ñembi:

—¿Te ne da ma nú'a ra 'bede gá xicje?

¹¹ Y nu'á bi 'ñembi'u:

—Go rá paha Aju gui pahu nú'a himi fadi maya'bu de hanja ri manda

Ajuḡ, pe nu'ḡ ma'ra ya ja'i nú'ḡ hinguí dena Ajuḡ ma da 'yøde co ya 'bedetho.

12 Ma da nja ngu mḡnga ra Maḡa T'ofu, gue masque da hyandi'ḡ, pe hinda zo yá mfeni, masque xi da 'yøde, pe hinda baḡdi'ḡ, hangue hinda ma da ñobri pa hindra pumbabi yá ts'oqui.

**Ra Jesu bi ma te rí bonga nura
'bede de ra mot'i**

(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

13 Nehe bi 'ñembabi'ḡ:

—¿Ha gue himbi zo ri mfenihḡ nuna ra 'bede de ra mot'i? Nu'bu ḡhanja da za gui paḡḡ ma'ra ya 'bede nú'ḡ ma ga xi'ahḡ?

14 Nu'a ra mot'i go gue'a to'o mḡnga ra maḡa noya.

15 Y nu'ḡ ya nda bi zo ja ra 'ñu go gue'ḡ to'o bi 'yøde ra maḡa noya, y ra Satá 'bestho bi 'ñehe bi patua yá mfeni pa da pumfri nú'a ra maḡa noya xqui sipabi.

16 Ha nu'ḡ ya nda bi zo ja ra 'bodo go gue'ḡ to'o bi 'yøde ra maḡa noya y 'bestho bi daḡa gamfri y ne xi bi johya.

17 Pe ngu nú'ḡ bi 'ñotho yá 'yḡ, go gue'ḡ to'o camfri 'raya zi patho, ne sta tho ya nt'atsate o ya ts'othogui po rá ngue ra maḡa noya, nu'bu 'bestho da 'uegue'ḡ.

18 Ha nu'ḡ ya nda bi zo ja ya 'bo'bini go gue'ḡ to'o bi 'yøde ra maḡa noya, 19 pe nu'ḡ ri ho ndunthi ya ts'ojohya de ra ximhai, ne beni hanja da za da me'tsa ndunthi ya t'øt'e ne da daḡa ndunthi ra boja. Hangue nuya ya ts'onc'at'i hinguí hopi da te yá jamfri, ne nú'a bi 'yøde da 'meditho.

20 Ha nu'ḡ ya nda bi zo ja ra hoga hai bi unga yá sofo, 'ra bi unga 'nate-ma'ret'a ya nda, ne ma'ra bi unga hñu'rate, ha nu ma'ra 'na nthebe, nu'ḡ go gue'ḡ to'o bi gamfri ra maḡa noya ne xi bi hnequi yá hoga 'befi.

Ra 'bede de ra ñot'i

(Lc. 8:16-18)

21 Ra Jesu bi yopa zofo ra hmuntsja'i ne bi 'ñembabi:

—Hinto da tsøgue 'nara ñot'i ne da ye'mba 'nara 'bøts'e o da ja nja'ti de ra fidi. Hina, dra tøte habḡ da nøgue pa da yot'i xá hño.

22 Njabḡ nehe nú'a ja mant'aguibya, 'mefa ma da hnequi, ne nú'a hinguí tsa da faḡdi'ḡ, 'mefa ma da faḡdi.

23 Nu'a tó'o ja rá nt'øde pa da 'yøde, dá 'yøde nuna dí ma.

24 Nehe bi 'ñembabi'ḡ:

—Ngu t'ena, co nura t'eni guí eñḡ, con guet'atho ma da t'eñ'ahḡ, y asta ma'na da thu'ts'a'ihḡ ri t'eniḡ. Hangue dí xi'ahḡ, jamasuhḡ hanja gui 'yødeḡ nú'a dí ma, ngue'a nu'bu gui jamasuhḡ, ma da zo ri mfenihḡ, pe nu'bu hinguí jamasuhḡ, hinda za gui paḡḡ.

25 Ngue'a nu'a tó'o da baḡdi nú'a dí ma, ma'na da t'umbabi ra mfaḡdi, pe nu'a tó'o hinxa baḡdi, nú'a ma da thaḡcuabi nú'a ra mfaḡdi pe'tsi.

Ra 'bede de ra nda nú'a 'yo rá te

26 Nehe bi xipabi'ḡ:

—Rá hmanda Ajuḡ nja ngu 'nara 'ñøḡ pot'a ya nda.

27 Y nú'a ra mot'anda'a ḡha dega xuui ne nangui dega xudi bí c'a'tsa rá 'bot'i. Ne nú'a ra 'bot'i'a da føts'e ne da nte, pe nú'a ra 'ñøḡ hinguí paḡdi hanja xa njabḡ.

28 Ra hai øt'e pa da føts'e, da nte, da hneca rá 'bai, ne 'mefa da bø yá daḡi.

29 Ne ya sta ñats'i, 'bestho nura mot'i'a da ma da xofo ngue'a ya bi zø ra pa dega sofo.

Ra 'bede de ra nda dega mostasa

(Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

30 Nepḡ ra Jesu bi 'ñena:

—Ma ga xi'ahḡ ma'na ra 'bede ri nhyecuauí rá hmanda Ajuḡ.

31 Rá hmanda Ajuá nja ngu 'nara nda dega mostasa, nú'á ma'na go ra zi notsi de gatho ma'ra ya nda.

32 Pe nu sta 'bot'a nú'á ra nda, ma'na da nte ne da ntungui que gatho ma'ra ya ndapo, ne da nja yá danga 'yeza asta ya ts'int'su da za da nòhni.

Ra Jesu bi zofo ya ja'i dega 'bede

(Mt. 13:34-35)

33 Ra Jesu mi xipabi'u ra maça noya co ndunthi ya 'bede asta habu bi za bi zo yá mfeni'u.

34 Mi zofo ya hmuntsja'i co ya 'bedetho nú'u ri nhyecuaui rá hmanda Ajuá, pe nu'bu mi 'buseui yá nxadi mi xipabi'u te rí bõni nú'u ya 'bede xqui xipabi'u.

Ra Jesu bi japi bi tsaya ra bũnhi

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

35 Y nu mi put'a ra nde ra pa'a, ra Jesu bi ñembabi yá nxadi:

—Ma ga 'raxhu ri'nandi ra ndehe.

36 Hangué bi 'ñedi'a de ra hmuntsja'i, ne nu'á ne yá nxadi bi gu ra motsa habu mi o'a pa da 'rax'u ri'nandi, ne ma'ra ya ja'i bi deni'u co ya t'uca motsa.

37 Y ya de mi 'yo'u ja ra ndehe, bi mu 'nara danga bũnhi ne mi tont'sa ra dehe ja ra motsa asta mi ne xa ñuxhma.

38 Ha ra Jesu mi aha ja ra ts'at'a motsa ne xqui 'yents'a rá ñaxu ja 'nara nthuhña, ne yá nxadi bi ma bá a, ne bi 'ñembabi:

—iXahnate! 'Matho hingú tu ri mui gue ma ga cuihu ja ra dehe.

39 Nu'bu ra Jesu bi nangui ne bi zai ra bũnhi, ne bi 'ñemba ra ndehe:

—i'Bũtho!

Y 'bestho bi tsaya ra bũnhi ne ya himbi 'ñani ra ndehe.

40 Nu'bu ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—¿Hanja guí tsuhu? ¿Ha gue otho ri jamfrihu?

41 Nu'bu nuyá nxadi'a bi 'yø'u, ne mi 'ñémse'u 'na ngu ma'na:

—¿Te ma ts'edi hani 'bu? ngue'a asta ra ndahi ne ra ndehe øtuabi.

Ra Jesu bi 'yemba ya ts'ondahi 'nara 'ñøhø me Gadara

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

5 1 Nepu ra Jesu ne yá nxadi bi zoni ja ra hai Gadara de ri'nandi ra ndehe.

2 Y ra Jesu bi gai de ra motsa, y 'bestho bi nthœui 'nara 'ñøhø xqui 'ñehe de habu ja ya nt'agui ne mi pe'tsa ya ts'ondahi.

3 Nura 'ñøhø'a ya xi ja mi 'buhni ja ya nt'agui, ne hinto mi tsa da zami masque dra that'i co ya cadena.

4 Ndunthi ya 'mi'qui xcrí that'i co ya cadena ja yá 'ye ne ja yá ua, pe nu'á mi c'uctho ne mi øt'e ya xenitho, ne hinto mi ja rá ts'edi pa da zami.

5 Ma pa ra xuui mi 'yo ja ya t'øhø ne ja ya nt'agui ne nzantho mi mafi ne mi ntseni sehe co ya do.

6 Pe nú'a ra 'ñøhø mi hyanda ra Jesu de yabu, bi nest'ihi bi ma bá tsudi ne bi ndandiñahmu.

7 Nepu bi mafi nts'edi ne bi 'ñena:

—Nu'i Jesu, rá T'u'i Ajuá de mahets'i, ¿te 'be guí ne con guecje? Dí bante'ihe ja rá thuhu Ajuá gue ote xqui ma guí 'yøcahe.

8 Bi mā njabu ngue'a ra Jesu ya xqui 'ñembabi:

—iNu'ahu ts'ondahihu, pøñhu de nuna ra 'ñøhø!

9 Nepu ra Jesu bi 'yambi:

—¿Te rá hu'ahu?

Y nu'ú bi dadi bi 'ñena:

—Xa thu'mgahe ya 'motho ngue'a xi dí ndunthihe.

10 Nepu nuya ts'ondahi'u xi bi bantebi ra Jesu gue hinda 'yeni de ra hai Gadara.

11 Ne guetbu ja ra t'øhø mi 'yoni 'nara danga taxo ya ts'udi mi ñuni.

12 Hangué nú'u ya ts'ondahi bi bantebi ra Jesu ne bi 'ñembi:

—'Racje nsequi ga ma ga cutheni ja ya ts'udi.

13 Nu'bu' ra Jesu bi umba nsequi bi ma'ua pa bi yut'a ja ya taxo ts'udi. Y nuya taxo ts'udi'ua bi nest'ihí bi nhyot'a ja ra ndehe ne bi jat'i'ua. Ne nú'a ra taxo mi ngu yo 'mo.

14 Nu'bu' nú'ua ya mapts'udi bi nest'ihí bi ma'ua pa mbo ra hnini ne gatho rá nthets'i pa mi xipa ya ja'i de nú'a te xqui nja. Nepu ndunthi ya ja'i bi 'ñehe pa da hyandi te xqui nja.

15 Nú'ú bi zøhø habu mi 'bui ra Jesu ne mi 'buhni nehe nú'a ra 'ñøhø to'o mi pe'tshma ya ts'ondahi, ne bi hyandi'ua mi huhni, ya mi he rá dutu ne ya mi ja rá mfeni. Nu'bu' xi bi 'yø'ua ngue'a nu'ú mi padi gue nura 'ñøhø'a xi mi pe'tsa ndunthi ya ts'ondahi hmaha.

16 Nepu nuya ja'i to'o xqui hyandi te bi tho ya ts'udi ne ra 'ñøhø to'o mi pe'tsa ya ts'ondahi, bi metuabi ma'ra, ne xi bi 'ño ra 'bede.

17 Hangué ya me Gadara bi mudí bi bantebi ra Jesu gue da bøni de guehni.

18 Y nu mi yopa bøxa ra Jesu ja ra motsa, ra 'ñøhø nú'a to'o mi pe'tsa ya ts'ondahi bi bantebi'a gue da hopi da meui.

19 Pe ra Jesu himbi hopi, bi 'ñembi:

—Grí ma ri ngu ne bá xipa gatho ri ja'i de gatho nú'ua ya t'ø't'e xa 'yø't'a'i Ajuá ngue'a bi huec'a'i.

20 Hangué bi ma nú'a ra 'ñøhø nuni ja ra hai Decápoli ne ja bi 'muhni bi xipa ya ja'i de nú'a te xqui 'yø'tuabi ra Jesu, ne gatho to'o bi 'yøde xi bi 'yø'ua.

Bi ñani rá t'ixu ra Jairo, nehe bi ñani nú'a ra 'behña bi damba rá he ra Jesu

(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)

21 Ra Jesu ne yá nxadi bi yopa 'raxa ma'na'qui pa ri'nandi ra ndehe, ne ja bi mani 'nara hmuntsja'i pa bá tsudi'a ja ra ñanga ndehe habu bi zøhø.

22 Nehe bi zønini 'nara 'ñøhø mrá thuhu ra Jairo y mi gue'a 'na de nuya

nda de ja yá nija'ua. Y nu mi hyanda ra Jesu bi ndandiñahmu ja yá ua'a.

23 Nepu bi bantebi bi 'ñembi:

—Ma zi t'ixu ya ma da du. Maha pa gui hñu'tsua ri 'ye pa nu'a da ñani y hinda du.

24 Hangué ra Jesu bi meui'a, ne 'nara danga hmunts'i bi deni ne xi xmá nts'i'mi.

25 Nehe mi pani 'nara 'behña mi xo'tua ya ji, ya mi pe'tsa 'ret'amayoho njeya mi tsu nura hñeni'a.

26 Xqui degue gatho rá boja ja ya medico y ni ts'ua hinxqui zamahño, ma'na mi 'yo mri za'ye.

27 Nú'a ra 'behña'a xqui 'yøde nú'a mi øt'a ra Jesu, hangué bi deni ja ra hmuntsja'i, bi joni ne bi dambabi rá he.

28 Ngue'a mi bense'a gue masque hønse rá he da dambabi, nu'a da ñani.

29 Y nu mi dambabi rá he, 'bestho bi tsaya ra ji, ne bi za gue ya xqui ñani de rá hñeni.

30 Y ra Jesu 'bestho bi batho gue co rá ts'edi xqui ñanga 'nara da'thi, hangué bi ñegui ne bi 'ñena:

—¿To'o xa dangagui ma he?

31 Pe yá nxadi bi 'ñembabi:

—Guí handi gue ra hmuntsja'i ri ts'ip'a'i ne guí ena gue to xa dañ'a'i.

32 Nu'bu' ra Jesu bi nhyani ja gatho ra hmuntsja'i pa da badi to'o xqui dambabi rá he.

33 Y nura 'behña'a ya mi padi te xqui nja, hangué bi joni co ndunthi ra ntsu ne mi huat'i'a, nepu bi ndandiñahmu ja yá ua ra Jesu ne bi xipabi te xqui ja'a.

34 Nepu ra Jesu bi 'ñembi:

—Ma zi t'ixu'i, ya guí 'bui xá hño ngue'a xi xcá camfrigui. Grí ma te rá 'ñenthø ne ya hinda ma da yopa menga ri hñeni.

35 Y de mi ñgui ra Jesu nura 'behña, bi zøhø 'nara 'mehni xqui 'ñehe de rá ngu nú'a ra nda de ra nija, ne bi 'ñembi:

—Ya bi du ri t'ixu. ¿Pa te gui xuhña ra xahnate gui tsixa ja ri ngubya?

³⁶ Pe ra Jesu ngu mi 'yøde nú'ü ya noya bi m̄anga ra 'mehni, bi 'ñemba ra Jairo:

—Odi tu ri m̄ai, h̄onse xi da camfrigui.

³⁷ Nep̄u bi zixa ra Pedro, ra Cobo ne ra Xuua rá cu ra Cobo, ne himbi hopa ma'ra ya ja'i da deni.

³⁸ Y nu mi z̄oni'ü ja rá ngu nú'á ra nda, bi hyandi mi 'b̄uhni ndunthi ya ja'i mi mantho ne xi mi zoñ'ü.

³⁹ Nu'bü ra Jesu bi yut'a ja ra ngu ne bi 'ñemba ya ja'i:

—¿Hanja guí zoñh̄u ne guí manthoh̄u? Nura nxutsi āh̄atho, hingue xa du.

⁴⁰ Pe ya ja'i bi dentho. Nu'bü ra Jesu bi 'b̄epa gatho ya ja'i da b̄oni de ra ngu, nep̄u bi zixa rá nan̄a ne rá dada ra nxutsi, ne co nú'ü mi 'ñoui bi yut'a hab̄u mi 'beni.

⁴¹ Y bi mipa rá 'ye, ne bi 'ñembi:

—Talitha, cumi. —Nura noya'á ne da 'ñena: Ma zi t'ixu'i, dí xi'a'i gui nangui.

⁴² Nep̄u 'bestho bi nangui ne bi 'ño. Hangu ya ja'i xi bi 'yø nts'edi. Y nú'á ra nxutsi'á mi pe'tsa 'ret'amayoho n̄jeya.

⁴³ Pe ra Jesu bi h̄ñu'mba ra h̄ñá gatho nú'ü mi 'b̄uhni gue ni 'na hinto da xipi de nú'á xqui 'yøt'á. Nep̄u bi manda gue da t'umba te da zi nú'á ra nxutsi.

Ra Jesu mi 'b̄uhni Nasare

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

6 ¹ Ra Jesu bi b̄oni de guehni bi ma ja rá hai, bi meui yá nxadi. ² Ne ja ra pa dega tsaya bi yut'a ja ra nija pa bi nxahnate, ne ndunthi nú'ü to'o mi øde, mi 'yø ne mi ena:

—¿Hab̄u xa b̄adi nú'á man̄i? ¿To'o xa umbabi ra d̄anga mf̄adi? ¿Hab̄u xpá h̄ñá nú'á ra ts'edi pa da 'yøt'a nú'ü ya d̄anga nt'udi øt'e?

³ Nuni go guehni ra yaxi, nurá t'ü ra Maria, ne go yá cu ra Cobo, ra Jose, ra Juda ne ra Simu, ne yá nju 'b̄ucua con guec̄u.

Ne nu'ü mri 'yøtho, himbi gamfri.

⁴ Hangu ra Jesu bi 'ñembabi'ü:

—'Nará 'mehni Ajuá da t'umba ra t'equ'ei hab̄u hingo rá hai, ha nu go rá hai hinto umba ra t'equ'ei, nixi ya mengu rá ngu.

⁵ Ra Jesu himbi za bi 'yøt'a ndunthi ya nt'udi ja rá hai ngue'á hinto mi ne da gamfri. H̄onse bi h̄ñuxa yá 'ye ja ts'ütho ya da'thi pa bi ñani'ü.

⁶ Y nu'á bi 'yø ngue'á ni 'na t̄aqui himbi ne bi gamfri nuya ja'i, ne bi b̄oni de guehni bi ma ja ma'ra ya t'uca hnini pa da xahna ya ja'i.

Ra Jesu bi mehna yá nxadi pa da zofo ya ja'i

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

⁷ 'M̄efa ra Jesu bi zohna nú'ü 'ret'amayoho yá nxadi ne bi umba ra ts'edi pa da 'yemba ya ts'ond̄ahi to'o di pe'tsi. Nep̄u bi mehni'ü dega yoho.

⁸ Ne bi xipabi'ü gue hinte da h̄ñats'i pa ja ra 'ñu, nixi yá 'røz̄a, nixi nú'á te da zi, ni ra boja, h̄onse yá bordo h̄a.

⁹ Nehe bi xipi gue da di'ta yá thiza ne da h̄ñaxa 'nada ra pat'i.

¹⁰ Nehe bi 'ñembabi:

—Nu xcrí ts̄õñh̄u ja 'nara ngu, ja gui 'b̄uth̄ani asta hingui p̄õñh̄u de nú'á ra hnini'á.

¹¹ Y nu'bü gui ts̄õñh̄u ja 'nara hnini ne hinto da 'ra'ah̄u ntsaya nixi da 'yøde nú'á gui mañh̄u, nu'bü p̄õñh̄u de guehni. Y de xcrí p̄õñh̄u, gui huat'a ri thizah̄u pa hingui h̄ñax̄h̄u nixi ra hai de nura hnini'á, y njab̄u da b̄adi'ü de nú'á xa 'yøt'ü. Majuani dí xi'ah̄u gue nu sta z̄ø ra pa da nja ra ns̄uca uenda, nura pa'á ya mengu de guehni ma'na ma da ncastiga que ya mengu de ra ts'ohnini Sodoma ne Gomorra.

¹² Mi uadi bi m̄anga ra Jesu

njabu, yá nxadi bi ma de guehni pa da zo ya ja'i pa da ñobri'ũ de yá ts'oqui.

13 Ne mi eni ndunthi ya ts'ondãhi, ne mi co'tsua ra aceite ya da'thi ne mi ñani'ũ.

Ra Xuua Xi'tsate bi thacua rá ñaxu

(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)

14 Ha nuya pa'ũ haburaza xi xqui nt'ode de nú'ũ ya danga t'ot'e mi ot'a ra Jesu, asta ra ndã Erode bi zo rá gu nehe. Hangue bi 'ñena:

—Go gue'a ra Xuua Xi'tsate ya xa yopa nte de ra du, hangue nubya ma'na ja rá ts'edi pa da za da 'yot'a nuya danga nt'udi.

15 Ma'ra ya ja'i mi ena:

—Go gue'a ra baði Elía.

Y nu ma'ra mi ena:

—Go gue'a 'nará 'mehni Ajuã ngu nú'ũ mi 'bui maya'bu.

16 Ha nu mi 'yode ra ndã Erode njabu, bi 'ñena:

—Gue'a ra Xuua nú'a dá tacua rá ñaxu ne ya xa yopa nte ma'na'qui.

17 Bi beni njabu ngue'a xqui mehni to bi gũ ra Xuua pa bi got'a fadi, ngue'a xqui hñacuabi hmaha gue hinda 'yot'e drá 'behña ra Erodía, ngue'a ra Erodía mrá 'behña ra Lipe nú'a to'o mrá cu ra Erode.

18 Ra Xuua xqui hñacuahma ra Erode ne xqui 'ñembi:

—Hingui ho gui tsimba rá 'behña ri cu.

19 Hangue ra Erodía xi bi utsa ra Xuua ne mi ne to da gats'i pa da hyo, pe himi tsa,

20 ngue'a ra Erode mi su ra Xuua pa hinte da t'ot'ubi, ngue'a mi paði gue mrá hoja'i ne xmá nt'axi rá mfeni hangue mi pe'tsua ra t'equ'ei. Ne mi ho da 'yode nú'a mi ma, pe himi tso rá mfeni nú'a mi ode hangue himi paði te da beni.

21 Pe bi zø ra pa bi nja ngu nú'a mi ne ra Erodía. Nu mi da rá pa ra Erode bi

'yot'a 'nara ngo ne bi 'ñehe gatho yá mfats'i ne ya nzaya ne ya t'ũca ndã to'o mi manda ra hai Galilea.

22 Nuni ja ra ngo bi yut'a rá t'ixu ra Erodía ne bi nei ja yá thandi'ũ. Ha ra ndã Erode ne nú'ũ to'o mi huhui ja ra mexa bi hopa rá hnei. Hangue ra Erode bi 'ñemba ra nxutsi:

—'Yacagui gatho nú'a gui ne y ga 'ra'a'i.

23 Ne bi jurabi ne bi ñã'tuabi da umbi asta made de habũ gatho mri manda 'bu da 'yadi.

24 Nepũ bi bonga ra nxutsi ne bá amba ra Erodía nurá nana'a ne bi 'ñembi:

—¿Te ga adi 'bu?

Y rá nana' bi 'ñembi:

—Xipi da 'ra'i rá ñaxu ra Xuua Xi'tsate.

25 Nu'bu nú'a bi dãma mengui ja ra ndã ne bi 'ñembi:

—Dí ne gui 'racagui nubya 'bestho rá ñaxu ra Xuua Xi'tsate ja 'nara manza.

26 Nu'bu ra ndã bi du rá mui nts'edi. Pe ya xqui jurabi nú'a ra nxutsi ne xqui 'yode gatho to'o mi huhuini ja ra mexa, hangue mi pe'tsi te da 'yot'e nú'a xqui ma.

27 Hangue bi dãma mehna 'nara soldado pa da hñampa rá ñaxu ra Xuua.

28 Nepũ nú'a ra soldado bi ma ja ra fadi bá tacua rá ñaxu ra Xuua, ne bi 'yents'a ja 'nara manza pa bá hampa ra nxutsi, nepũ ra nxutsi bi hñã'tsua rá nana.

29 Y nu mi 'yode yá nxadi ra Xuua bi ma ja ra fadi pa bi du'tsua rá ndo'yo pa bá agui'ũ.

Ra Jesu bi 'uinga thogui cut'a 'mo ya ja'i

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

30 Nú'ũ 'ret'amayoho yá nxadi ra Jesu xqui mehni da ma da zofo ya ja'i, 'mefa bá pengui de habũ xqui ma, ne bi munts'i'ũ habũ mi 'bui ra

Jesu, ne bi xipi gatho te xqui 'yot'e'u ne nú'a xqui 'ñudi'u.

³¹ Nu'bú ra Jesu bi xipabi'u:

—Maha ga 'ueguehú 'nambú sehe pa ga ntsayahú.

Mi mǎnga njabú ngue'a ndunthi ya ja'i mi pa y mi tsòhø habú mi 'búi'u ne mi otho ra pongui pa da ntsaya nixi pa da ñuni.

³² Hangue bi ma'u co 'nara motsa pa bi 'rani ri'nandi habú hinto mi 'búi.

³³ Pe ndunthi ya ja'i bi hyandi mi ma'u ne bi hyandatho'u ra Jesu habú rí zòni, hangue nu'ú ne ndunthi de nú'u mi 'bú ja ya t'uhnini bi nest'ihi bá gat'i ja rá hyo ra ndehe ne go rá mǎdi bi zòñ'u.

³⁴ Y nu mi zònga ra motsa ja ra ñanga ndehe, bi gǎi ra Jesu ne bi hyanda nú'a ra hmuntsja'i xqui zònini, ne xi bi huequi'u ngue'a mi ngu ya dǎti jo'o yá ma'yo, hangue nu'á bi mǎdi bi xahni'u ndunthi ya t'ot'e.

³⁵ Ha nu de ya mi nde, ya nxadi bi joni habú mi 'bai ra Jesu ne bi 'ñembabi:

—Ya bi nde ne nuua habú dí 'búhú go ra mbonthi.

³⁶ Xipa ya ja'i da ma da dai te da zi ja ya ngu ne ja ya hnini nú'u ja guetbú de guecua, ngue'a otho te da ziuayú.

³⁷ Pe ra Jesu bi dǎdi:

—Go da umfu te da ziyú.

Nu'bú ya nxadi bi 'ñembi:

—¿Ha gue ga mahe ga tañhe yo nthebe denario dega thuhme pa ga 'uíñheyú?

³⁸ Pe ra Jesu bi 'yambabi'u ne bi 'ñembi:

—¿Hangu ya thuhme guí hǎhú?

Nuhú xǎ.

Y nu mi hyandi'u bi 'ñembabi:

—Nsøcta cǎt'a ya thuhme ne yoho ya zi huǎ dí hǎhe.

³⁹ Nu'bú ra Jesu bi xipa ya ja'i da 'yot'a ya t'úca hmunts'i ne da hñudi'u ja ra 'bot'ei.

⁴⁰ Hangue bi 'yot'a ya t'úca hmunts'i dega nthebe ne dega ndenthebe, ne bi hñudi'u.

⁴¹ Nu'bú ra Jesu bi gǎ nú'u cǎt'a ya thuhme ne nú'u yoho ya huǎ, ne bi nøts'e mahets'i ne bi umba njamǎdi Ajuǎ rá Dada. Nepú bi hyeca ya thuhme ne bi hyecua yá nxadi pa da umba ya ja'i, ne bi xeni nú'u yoho ya huǎ pa bi thecua gatho nú'u ya hmuntsja'i.

⁴² Y gatho bi ñuni asta bi niña'u.

⁴³ Nepú bi hmunts'a gatho ya xeca thuhme ne ya xeca huǎ nú'u bi bongui, ne bi ñuxa 'ret'amayoho ya 'bøts'e.

⁴⁴ Ha mi ngu cǎt'a 'mo ya 'ñøhø nú'u bi ñuni, y nuya 'behñǎ ne ya bǎtsi himbi ma 'mede.

Ra Jesu bi 'ño mañǎ ra ndehe

(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)

⁴⁵ Nepú ra Jesu bi xipa yá nxadi gue da 'met'o'u co ra motsa pa ri'nandi pa rí mani ja ra hnini Betsaida, y nu'á bi gohini mi edi ya ja'i pa da ma ja yá ngu.

⁴⁶ Y mi uadi bi 'ñedi'a, bi bøxa ja ra t'øhø pa bá apabi Ajuǎ rá Dada.

⁴⁷ Y ya mi 'mexuui ra pa'a ra motsa ya mi 'yo madetho ra ndehe, ha nura Jesu mi 'bútritho ja ra t'øhø sehe.

⁴⁸ Y bi hyanda yá nxadi gue ya xqui zabi'u de mi 'yonga ra motsa ngue'a mi tsǎdi ra bǎnthi ne himi hopi da 'ño. Y nurá hyax'a hamxuditho ra Jesu bi ma pa ri'nandi mi 'yotho mañǎ ja ra dehe, ne mi ma da tho'tshma yá nxadi.

⁴⁹ Pe yá nxadi bi hyandi mi 'yo mañǎ ja ra dehe ne xi bi mafi'u ngue'a mi hu yá mǎi gue mi 'nara pite.

⁵⁰ Ri gatho'u bi hyandi ne xi mi tsu'u. Pe ra Jesu 'bestho bi zofa ne bi 'ñembi'u:

—¿Oguí tsuhú, go gueque, oguí tu ri mǎihú!

⁵¹ Nepú bi bøxa ja ra motsa con gue'u ne 'bestho bi ntsaya ra bǎnthi, hangue yá nxadi xi bi 'yø nts'edi.

⁵² Himi pǎdi'u te ma ts'edi mi hǎ, nixi xqui zoda yá mfeni hanja xqui japi da

xu ya thuhme, ngue'a xma me ya coraso'u.

**Ra Jesu bi 'yøthe ya da'thi
nuni Genesare
(Mt. 14:34-36)**

⁵³ Nu mi 'rats'i'u pa ri'nandi bi zøni ja ra hai Genesare ne ja bi dat'ni yá motsa.

⁵⁴ Y ngu bi gai'u de ra motsa, ya ja'i 'bestho bi badi gue go mi gue'a ra Jesu.

⁵⁵ Nepu nu'ú bi dama ma ja ya ngu gatho rá nthets'i nura hai'a pa bá tsi ya da'thi co yá 'bebo ne bi ts'its'i pa habu xqui t'øde mi 'bu ra Jesu.

⁵⁶ Y habwraza mi pa'a ja ya danga hnini o ja ya t'uca hnini, ya ja'i mi tsi ya da'thi mi pegui ja ya 'ñu, ne ora mi thohni ra Jesu mi bantebi ya ja'i gue da hopa ya da'thi da dambabi masque hønse rá ñani rá he. Ne toraza mi thambabi, 'bestho mi ñani de yá hñeni.

**Hanja gra nts'oca ya ja'i
(Mt. 15:1-20)**

7 ¹ 'Raya fariseo ne 'raya xahnate de ra ley nú'u xqui 'ñehe de Jerusale bi munts'i ne bi ma bá c'a'tsa ra Jesu.

² Ne bi hyandi gue 'rayá nxadi ra Jesu bi ñuni nsinque xqui nxu'ye ngu yá nzai'u, hangue bi ñama'ñu'u.

³ (Ngue'a ya fariseo ne gatho ma'ra ya xodyo xi xqui nzai da nxu'ye ante da ñuni ngue'a njabu yá nzai ndu yá xita, y nu'bu hinda nxu'ye ngu yá nzai hinda ñuni.

⁴ Ne 'bu ora da menga tai'u, 'bu hinda nxu'ye hinda ñuni. Nehe mi ja ma'ra yá nzai nú'u xqui 'ñutui ndu yá xita: da xat'a yá ntsi, nuya 'bada ne nuya ts'øe dega bøjá, ne da me'tsa yá mfidi pa da gohi strá nt'axi. Ngue'a mi hu yá mui'u gue co nú'u ya t'øt'e mi øt'e da t'axca yá mfeni ja rá thandi Ajuá.)

⁵ Hangue nuya fariseo ne ya xahnate

de ra ley bi 'yambabi ra Jesu ne bi 'ñemi:

—¿Hanja nuyá ri nxadi hingui øt'e ngu yá nzai ndu ma xitahu maya'bu? Nuyá ri ñuni masque hinxa nxu'ye.

⁶ Nu'bu ra Jesu bi datuabi'u:

—Nu'ahu gyá yohmihu. Ra badi Isaia bi ma de gue'ahu maya'bu gue Ajuá bi 'ñena njaua:

Nuna hnininga ri nsundagui hønse dega noyatho, pe nuyá mfeni go bí 'yo yabu de gueque.

⁷ Nu'ú xøcambenigui pe hinte ri muui yá søcambeni, nguetho nu'u yá hmanda ri manda'u go yá hmandase, ne mañ'u gue go stá 'berca'u.

⁸ Xi majuañi ngu bi manga ra Isaia de gue'ahu, ngue'a nu'ahu xca tsocuahú yá hmanda Ajuá pa go grí denbahu yá hmanda ndu ri xitahu. Nu'ahu nu'a ri 'befihu, hønse ra nsut'a 'bada ne ma'ra ya ntsi, y ma'ra ya t'øt'e de ra nt'axqui.

⁹ Nehe bi 'ñembabi'u:

—Guí hu ri muihu gue xá hño nú'a xca tsocuahubu yá hmanda Ajuá pa go guí ø'tuahú yá nzai ndu ri xitahu.

¹⁰ Nura Moise bi 'ñena: “Umba ra t'equ'e'i ri dada ne ri nana ne gui su'u”, ne “nu'a t'ó'o da zanga rá dada o rá nana dá tho.”

¹¹ Pe nu'ahu guí eñhu gue xá hño to'o da xipa rá nana ne rá dada njaua: “Nuna ra boja ndí 'ra'ahu hmaha, nubya go ma ga umba Ajuá ngue'a ra Corbán.” (Ra Corbán rí bøni da 'ñena 'nara 'baha xa t'equé pa Ajuá.)

¹² Y njabu guí emfu ya ja'i gue ya hinte da umba yá dada ne yá nana, ne ya hinda su'u.

¹³ Njabu guí pumfrithohú nú'a bi ma Ajuá, ne hønse go guí ø'tuahú yá nzai ndu ri xitahu, y nehe njabu guí utua ri

batsihũ. Ne ndunthi ma'ra ya t'øt'e guí øthũ mahyegui ngu nuna.

14 Nu'bú ra Jesu bi yo zofo ra hmuntsja'i ma'na'qui ne bi ñembi'ũ:

—'Yødehũ guí gathohũ ne dá zo ri mfenihũ núna ma ga ma.

15 Nu'a cút'a ja rá ne ra ja'i hingo gue'a japi da nts'oqui, pe nú'a pøni de rá mfeni ha, go gue'a japi da nts'oqui.

16 Nu'a tó'o ja rá t'øde pa da 'yøde, dá 'yøde núna dí ma.

17 Nepũ bi 'uegue'a de ra hmuntsja'i, ne bi yat'a ja ra ngu nú'a xqui mihi, y nuni ja bi 'yambani sehe yá nxadi te rí bõnga nú'a xqui xipa ya ja'i.

18 Nu'bú ra Jesu bi ñembabi'ũ:

—¿Ha gue ne'ahũ hinte ri fadhũ? ¿Ha hinguí pahũ gue hingue nú'a da zi ra ja'i go gue'a da japi da nts'oqui?

19 Ngue'a nú'a ts'i cút'atho ja rá mũi 'na, ne pøni ne hingui ts'ocua rá mfeni.

Njabũ bi m̄anga ra Jesu gue xá hño da ts'i gatho ya nzaqui.

20 Nepũ bi ñena:

—Nu'a ri japi da nts'ocũ ra ja'i, nú'ũ ya ts'omfeni beni.

21 Ngue'a de ja rá ts'omfeni 'na, ja bí ehni gatho nuya ya ts'ot'øt'e: ra nts'inga medinthati, ra nt'e'behña, ra nthote,

22 ra mfe, ra ts'onc'at'i, ra nts'o'mũi, ra nthate, ra nts'o'yo, ra nts'ante, ra nt'ets'i, ne nú'ũ to'o ri hyøcua nú'a te pe'tsa ma'na, ne nú'ũ hingui padi nda'a ra hño nda'a ra ñũ.

23 Gatho nuya ya ts'oqui bí ehe de yá ts'omfeni ya ja'i, ne go guehya japi da nts'oqui.

'Nara 'behña himrá me Israel bi gamfri ra Jesu
(Mt. 15:21-28)

24 Nepũ ra Jesu bi bøni de guehni ne bi ma ja ra hai guetbũ ra hnini Tiro ne Sidó. Ne ja bá cút'ini ja 'nara ngu, y himi ne to xa bađi hmaha, pe 'bestho bi fatho.

25 Ha guetbũ de guehni mi 'bãhni 'nara 'behña nú'a mi pe'tsa 'nará t'ixu gue mi pe'tsa 'nara ts'ondahi. Ne bi 'yøde gue xqui zøhni ra Jesu, hangue nu'á 'bestho bi ma bá c'a'tsi ne bi ndandiñahmu ja yá ua'a.

26 Nura 'behña'a himrá me Israel ngue'a mrá me Sirofenicia. Nu'á bi bantebi ra Jesu pa da 'yemba ra ts'ondahi nú'a mi pe'tsa rá t'ixu.

27 Pe ra Jesu bi ñembabi:

—'Met'o mahyoni ga ø'tua ra hño ya me Israel, ngue'a nu'bũ 'met'o ga ø'tua ra hño ya 'ra'ñoja'i ngu'i, nu'bũ ga nja ngu nú'a to'o hamba yá hñuni ya batsi pa da umba ya tsat'yo.

28 Nu'bú nú'a ra 'behña bi datuabi ne bi ñembi:

—Majuani nú'a guí ma Ndada, pe ya tsat'yo tømtho nja'ti de ra mexa pa da gũxa ya hangui nú'ũ da dagui de habũ ri ñuni ya batsi.

29 Nu'bú ra Jesu bi datuabi:

—Xcá thadi xá hño, hangue pengui, grí ma ri ngu ne bá nu ri t'ixu gue ya xa bõnga ra ts'ondahi de gue'a.

30 Y nu mi zõnga rá ngu nú'a ra 'behña, bi zadı rá t'ixu mi 'benga ja rá fidi ne ya xqui bõnga ra ts'ondahi de gue'a.

Ra Jesu bi 'yøthe 'nara gogu

31 Nepũ ra Jesu bi ma de guehni habũ mi 'bũ guetbũ ra hnini Tiro, ne bi gat'a ja ra hnini Sidó ne bi thogui ja ra hai Decapoli pa bi yo menga ja ra ndehe Galilea.

32 Ne nuni ja bá ts'impani 'nara ñøhø mrá gogu ne mrá 'bane, y nú'ũ to'o mri zi'a bi bantebi ra Jesu da hñuxa rá 'yø ja gue'a pa da ñani.

33 Nu'bú ra Jesu bi gũca nú'a ra da'thi 'nambũ de ra hmuntsja'i, ne bi dint'ua yá dedo ja yá gu, nepũ bi zots'i yá dedo ne bi damba rá jane nú'a ra ñøhø.

34 Nepũ bi nøts'e pa mahets'i bi 'yenga rá nga'tsi ne bi ñembi:

—¡Efata! —nú'á ne da 'ñena: ¡Dá xogui ri gu ne ri ne!

³⁵ Y 'bestho bi xo yá gu ne bi za bi 'yøde xá hño, ne bi tuqui rá jane ne bi za bi ña xá hño.

³⁶ Ha ra Jesu bi hñu'mba ra hña ya ja'i gue hinto da xipi, pe nu'á ma'na bi ma bá 'yonga ra 'bede.

³⁷ Y ma'na xi mri 'yø ya ja'i ne bi 'ñena'á:

—Gatho nú'a øt'e xi xá hño, asta japi ya gogu da 'yøde, ne ya gone da ña.

**Ra Jesu bi 'uinga thogui
goho 'mo ya ja'i
(Mt. 15:32-39)**

8 ¹ Ja nuya pa'á xi bi munts'a ndunthi ya ja'i ma'na'qui, ne mi otho te da zi'á, hangue ra Jesu bi zofo yá nxadi ne bi 'ñembabi:

² —Xi dí hueca nuya ya ja'i ngue'á ya xa 'mai hñu pa con gueque ne otho te da zi.

³ 'Bá ga pehni da ma yá ngu njabũtho co ra thuhu, xi'bá rí umba ra hødu má 'ñu ngue'á 'ra xqui 'ñehe de yabá.

⁴ Pe yá nxadi bi 'ñembabi:

—¿Hanja da za ga 'uiñhũ nuyá ya ja'i gue nuua habá dí 'bũhũ go ra mbonthi?

⁵ Nu'bú ra Jesu bi 'yambabi yá nxadi ne bi 'ñembi:

—¿Hangu ya thuhme guí hãhũ? Nu'á bi ðatbi ne bi 'ñembi:

—Høñse yoto.

⁶ Nu'bú ra Jesu bi xipa ya ja'i da hñudi. Nepũ bi gu nú'á yoto ya thuhme ne bi umba njamãdi Ajuã rá Dada. Nepũ bi hyeque ne bi umba yá nxadi pa da xenbabi ya hmuntsja'i.

⁷ Nehe mi hã'á 'raya t'ũca huã ne bi umba ra Jesu. Nepũ nu'á bi 'yapa Ajuã da japi, ne bi xipa yá nxadi da umba ya ja'i ya zi xeca huã.

⁸ Y gatho ya ja'i bi ñuni asta xi bi niñã. Nepũ ya nxadi bi munts'a ya xeni nú'á bi bongui y bi ñuxa yoto ya 'bøts'e.

⁹ Ha mi ngu goho 'mo ya 'ñøhø nú'á bi ñuni, y nuya 'behñã ne ya bãtsi himbi ma 'mede. Nepũ ra Jesu bi 'ñedi'á.

¹⁰ Ne nu'á 'bestho bi bøxa ja ra motsa co yá nxadi ne bi 'rats'i bi ma ja ra hai Dalmanuta.

**Ya fariseo mi adi da t'utua 'nara
nt'udi dega milagro
(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)**

¹¹ Nepũ 'raya fariseo bi ma bá tsudi ra Jesu ne bi mudi bi xaxi, ne bi xipi gue da 'yøt'e pa da hnequi 'nara nt'udi de mahets'i pa da hyandi'á ua xi majuañi mrá 'mehni Ajuã.

¹² Nu'bú ra Jesu xi bi 'yenga 'nara nga'tsi ne bi 'ñena:

—¿Hanja nú'ahũ guí 'bũhũ mapaya guí ahũ ga øt'a 'nara nt'udi? Xi majuañi dí xi'ahũ gue nuga hinga u't'ahũ ni 'nara nt'udi.

¹³ Nu'bú nu'á 'bestho bi zohni'á ne bi yopa bøxa ja ra motsa pa bi ma ri'nandi ra ndehe.

**Ra nzoi de ya fariseo
(Mt. 16:5-12)**

¹⁴ Ha nuyá nxadi xqui pumfri da hñãxa 'raya thuhme, hønse 'natho mi hñã'á ja ra motsa.

¹⁵ Nepũ ra Jesu bi zofo'á ne bi 'ñembi: —Jamahũ de yá nzoi ya fariseo ne rá nzoi ra Erode.

¹⁶ Nu'bú yá nxadi bi 'ñémse'á 'na ngu 'na:

—Nuní xicjũ njabũ ngue'á hindí hãhũ ra thuhme.

¹⁷ Pe ra Jesu bi batho te mi beñ'á ne bi 'ñembabi'á:

—¿Hanja guí 'ñémfũ gue otho ra thuhme? ¿Ha gue nsøctho'á oda ri mfenihũ? ¿Ha gue hingui tsoda ri mfenihũ de nú'á ra ts'edi dí pe'tsi? Xi xá me ri corasohũ.

¹⁸ Ja ri dahũ pe hinguí hanthũ, ne ja ri guhũ pe hinguí øhũ, nixi guí beñhũ nú'á stá øt'e co nú'á ya thuhme.

19 Xi nú'bu ndá xeni nú'u cút'a ya thuhme ne dá 'uinga cút'a 'mo ya ja'i, ¿hangu ya 'bòts'e gá xéca thuhme bi bongui xa?

Y nu'ú bi dadi bi 'ñena:

—'Ret'amayoho 'bòts'e.

20 Nepu bi 'ñena:

—Nehe xi nú'bu ndá xeni nú'u yoto ya thuhme ne dá 'uinga goho 'mo ya ja'i, ¿hangu ya 'bòts'e gá xéca thuhme bi bongui xa?

Y nu'ú bi 'ñena:

—Yoto 'bòts'e.

21 Nu'bu ra Jesu bi 'ñembi'u:

—¿Y ne njabu hinxá zoda ri mfenihu de nuna ra ts'edi dí hña?

**Ra Jesu bi 'yøthe 'nara
goda nuni Betsaida**

22 Nu'bu ra Jesu ne yá nxadi bi zøni ja ra hai Betsaida, ne ja guehni bá ts'impabi 'nara goda, y nú'u to'o bá tsi bi bantebi gue da hñuxa rá 'ye ja gue'a pa da ñani.

23 Nu'bu ra Jesu bi cahna ra goda pa bi gaca møte de ra hnini, ne bi go'tsuabi rá jini ya yá da, ne bi hñuxa yá 'ye ja gue'a, ne bi 'ñembi:

—¿Ha gue ja te guí handi?

24 Y nu'á bi zøt'a yá da ne bi 'ñena:

—Dí handa ya ja'i di 'yo pe di hnequi ngu ya za.

25 Nu'bu ra Jesu bi yopa hñu'tsua yá 'ye ja yá da nú'a ra goda, ne nu'á bi ñani ne xi bi hyandi xá hño gatho.

26 Nepu ra Jesu bi mehni da ma rá ngu, ne bi hñacuabi gue hinda yut'a ja ra hnini pa hinda xipa ya ja'i de guehni.

**Ra Pedro bi ma gue ra Jesu go
gue'a ra Cristo**

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

27 'Mefa ra Jesu bi ma co yá nxadi ja ya t'uca hnini nú'u mi ja guetbu ra dahni Cesarea de Filipino. Y de má 'ñu nú'á bi 'yamba yá nxadi ne bi 'ñembi:

—¿Ha hingá øhu ya ja'i ma to'oguiga?

28 Nu'bu nu'ú bi dadi ne bi 'ñena:

—'Ra ena gue go gue'e grá Xuua Xi'tsate, ma'ra ena grá badi Elía, ha nu ma'ra ena gue go gue'e 'na de nú'u ma'ra yá 'mehni Ajuá nú'u mi 'bui maya'bu.

29 Nu'bu ra Jesu bi 'yambi'u ne bi 'ñembi:

—Xi'ahu, ¿te guí mañhu de gueque?

Y ra Pedro bi dadi ne bi 'ñembi:

—Nu'i go gue'e grá Cristo xpá meñ'a'i Ajuá pa gui ndá.

30 Nu'bu ra Jesu bi hñu'mba ra hña gue hinda xipa ma'ra ya ja'i mi to'o'a.

Ra Jesu bi ma de rá du

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

31 Nepu ra Jesu bi mudi bi xipabi yá nxadi nú'a ma da t'øtuabi, ne bi 'ñembi'u:

—Nú'a To'o bi e bi Nja'i pe'tsi ma da sufri ndunthi. Ya ndaxjua ndá ne ya ndá gá macja ne ya xahnate de ra ley ma da utsa asta da hñu yá mui da hyo, pe rá hñupa da yopa nte de rá du.

32 Bi xipi'u co ya noya hinxá hñei, hangue ra Pedro bi guqui 'nambu ne bi mudi bi zui pa hinda 'yøt'e njabu.

33 Nu'bu ra Jesu bi mpunts'i ne bi hyanda gatho yá nxadi ne bi zui ra Pedro bi 'ñembi:

—'Uegue de gueque, nu'i guí hampa rá ts'edi ra Satá hangue guí xica njabu! Ngue'a nu'i hinguí ma ngu nú'a mangu Ajuá, nu'í guí øt'a nú'a go yá paha ya ja'i.

34 Nepu bi zohna yá nxadi ne ya ja'i ne bi 'ñembabi'u:

—Nu'a tó'o da ne da dengagui, hinda za da 'yøt'e nú'a go rá paha sehe. Mahyoni da dengagui masque da tho ya nt'utsate ne ya 'betsa asta rá du.

35 Nu'a tó'o da ñanga rá te por hinda dengagui, nú'á ma da 'bedi rá te. Pe

nu'a tó'o da 'ñei pa da du po rá
ngueque ne po ra maça noya, nú'á da
za rá te pa nzantho.

36 ¿Te rá 'be da dāhā 'nara ja'i 'bū da
me'tsa gatho ya hño de ra ximhai, y ne
da 'mēdi rá te? Otho.

37 Ngue'a ni 'na de nuya hño'u hinda
za da pøhøbi rá te.

38 Nu'a tó'o da gongagui ne da ntsa da
manga ma noya ja yá thandi ya
'yø'tats'oqui gá ja'i ne ya 'ñagamfri,
'mefa necagui ma ga mā gue hindí
pa'di'a nehe nu xcrá yopa pengaua.
Nura pa'a ma ga 'ño'be ya enxē, ne ga
hnequi co rá nsunda Ajuā ma Dada.

9¹ Nehe ra Jesu bi 'ñembabi'u:
—Xi majuañi dí xi'ahū, 'ra de
gue'ahū guí 'buhūua gri tethohū ma
gui hyanduahū rá ts'ēdi ra Ndā de
mahets'i sta 'ñehe.

Bi mpadi rá 'bai ra Jesu
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

2 Rá 'rato ma pa, ra Jesu bi zixa
ra Pedro, ra Cobo ne ra Xuua, ne bi
ma sehe'u ja 'nara t'øhø xá hñets'i. Y
ne de guehni ja bi mpadini rá 'bai ra
Jesu ja yá thandi'u.

3 Nurá he xi bi huexqui ne xi bi t'axqui
ngu ra tse, y jo'o ni 'nara meni nuua ja ra
ximhai da japi da t'axca 'nara he ngu'a.

4 Nepū de guehni nuyá nxadi bi
hyandi'u gue mi ñāui'a ndu ra Elía ne
ndu ra Moise nú'u myá 'mehni Ajuā.

5 Hangue nura Pedro bi 'ñembabi ra
Jesu:

—Ma Xahnate'i, ipøde xá hño ga
'buhūua! Xi'bū ga hocje hñu ya zi
ja'tsi, 'na pa gue'e, ma'na pa ra
Moise, ha nu ma'na pa ra Elía.

6 Nuya nxadi xi bi ntsu, hangue ra
Pedro ngu bi 'be rá mfeni ne himi pa
nú'a mi mā.

7 Nepū bi go'mi'u 'nara guui, ne de
guehni ja ra guui bi nt'øde 'nara noya
bi 'ñena:

—Nuna guehna ma hmāca T'u.
'Yøhū nú'a mā.

8 Y 'mefa ya nxadi bi hyandi gue
ya mi jo'oni nú'u ma'ra, hønse ra
Jesu mi 'baseni.

9 Y nu mi gai'u de ra t'øhø, ra
Jesu bi hñu'mba ra hñā nú'u hñu yá
nxadi, ne bi 'ñembi:

—Oto xqui ma gui xiphū de nú'a
xcá hyanthū asta hinda yopa nte de
rá du Nú'a To'o bi e bi Nja'i.

10 Hangue nú'u hñu ya nxadi
hinto bi xipabi de nú'a xqui hyant'u.
Pe nu'ú mri 'ñāmbi 'na ngu ma'na,
ne mi eñ'u:

—¿Te rí bønga nú'a ra noya bi 'ñena
gue asta hinda yopa nte'a de rá du?

11 Nu'bú nu'ú bi 'yambabi'a ne bi
'ñembabi:

—¿Hanja enga ya xahnate de ra
ley gue 'met'o ma da 'ñehe ra Elía
nepū ja da 'ñehe ra Cristo nú'a rá
'mehni Ajuā pa da e da ndā?

12 Nu'bú nura Jesu bi dādi ne bi
'ñembabi'u:

—Hāhā, go rá mūdi ma da 'ñehe
ra Elía pa da zofu ya ja'i da ñobri de
yá ts'oqui ja rá thandi Ajuā, nepū ja
da 'ñehe Nú'a To'o bi e bi Nja'i. ¿Xi
te manga ja ra Maça T'ofu de Nú'a
To'o bi e bi Nja'i? Nu'a mā, mā gue
ma da tho ya ũgui ne da t'ūtsa.

13 Pe de nú'a gá 'yangahū de ra Elía,
dí xi'ahū gue ya xa zøhø'a, y nuya ja'i
bi 'yø'tuabi nú'a go bi ne'u, ngu xa
nt'ofu ja ra Maça T'ofu njabū bi
t'ø'tuabi'a.

Ra Jesu bi 'yemba 'nara ts'ondāhi
'nara ts'unt'u

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

14 Nu de ya xqui menc'u de ja ra
t'øhø y ya mi ma da zøhø habū mi 'būi
nú'u ma'ra ya nxadi, bi hyanda 'nara
dānga hmuntsja'i xqui got'atho nú'u
ma'ra ya nxadi, ne mi 'bahuini ya
xahnate de ra ley mri ntsanoyau'i.

15 Ha nu mi hyanda ya ja'i bi zønga ra
Jesu, himi pa'di te da beñ'u, ne bi
nest'ihi bi ma bá zengua.

16 Ha nura Jesu bi 'yambabi yá nxadi ne bi 'ñembi:

—¿Te ma noya nguí mañhũ con guehyũ?

17 Nepũ 'nara ja'i nú'á mi 'ba ja ra hmuntsja'i bi ñadi ne bi 'ñena:

—Ma Xahnate'i, dra zin'aua 'nama t'ũ pe'tsa 'nara ts'ondahi xa japi xa ngone.

18 Y nura ora da 'ñámababi ri japi da dagui haburaza, ne asta ri gust'a yá ts'i ne ents'a ra fũgui ja rá ne, y ya xi xa papa rá mui. Ya stá xipa ri nxadi pa da 'yembahmũ nura ts'ondahi'á, pe nuyũ hinxa za xa 'yembabi.

19 Nu'bú nura Jesu bi ñadi ne bi 'ñena:

—¿Gyá 'ñagamfrihu! ¿Asta ha'mũ gui camfrihu? ¿Asta ha'mũ ma ga tse't'a ri 'mũihu? Bá tsincahuua nú'á ra ts'unt'ũ.

20 Nu'bú nu'ú bi zi'tsuabi nú'á ra ts'unt'ũ, ha nura ts'ondahi nu mi hyanda ra Jesu mi 'bahni, bi japa nú'á ra ts'unt'ũ bi dagui ne mi tãni ne mi ents'a ra fũgui ja rá ne.

21 Nu'bú ra Jesu bi 'yamba rá dada nú'á ra ts'unt'ũ ne bi 'ñembi:

—¿Hangu pe'tsi de xa mudi njani? Ha nu'á bi 'ñena:

—Desde mi notsi ya mi njani.

22 Ndunthi ya 'mi'qui ra ts'ondahi hõt'a ja ra tsibi o ja ya mothe pa da hyo hmahã. Hanguie 'bũ da za te gui 'yø'tuahmã, huegahe gui faxcahe.

23 Nepũ ra Jesu bi 'ñembabi:

—Nu'i guí ena: 'Bũ da za. 'Bũ ja ri jamfri hã, gatho da za.

24 Nu'bú rá dada nú'á ra ts'unt'ũ bi ñadi nts'edi ne bi 'ñena:

—¿Dí camfri, pe faxcagui pa ma'na ga camfri!

25 Nu'bú ra Jesu bi hyandi gue ra hmuntsja'i mi 'yo rí ts'l'mi'á, hanguie nu'á 'bestho bi 'ñembabi ra ts'ondahi:

—Nú'i ts'ondahi go xcá japi xa ngone ne xa ngogu nuna ts'unt'ũ, pe

nubyá nuga dí 'bep'a'i gui pøni de guehni ne hinhya'mũ gui yopa cõt'a ma'na'qui.

26 Nepũ nú'á ra ts'ondahi bi mafi, ha nú'á ra ts'unt'ũ bi 'ñámababi ra nduse ma'na'qui, y ra ora'á bi bõnga ra ts'ondahi. Ha nú'á ra ts'unt'ũ mi 'beni 'ñena xqui du. Ne ndunthi ya ja'i bi 'ñena gue xqui du.

27 Pe ra Jesu bi mipa rá 'ye pa bi gats'i'á, nepũ nura ts'unt'ũ 'bestho bi 'mai.

28 Y nu mi yut'a ra Jesu ja ra ngu nú'á xqui mihi, yá nxadi bi 'yambabi ne bi 'ñembabi:

—¿Hanja himbi za dá eñhe nú'á ra ts'ondahi?

29 Nu'bú nu'á bi 'ñembabi'ũ:

—Ya ts'ondahi ngu nú'á dá enibya, nu'ú da za da 'yeni 'na, pe mahyoni da ayuna 'na ne da 'yapabi Ajuã con gatho rá mui.

Ra Jesu bi yopa mã de rá du

(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)

30 Nepũ nu'ú bi bøni de guehni, bi gat'i ja ra hai Galilea, y ra Jesu himi ne to xa badi ua mi 'yoni,

31 ngue'á mi xahna yá nxadi, mi embabi'ũ:

—Nú'á To'o bi e bi Nja'i ma da t'ent'ua ja yá 'ye ya ja'i, ha nu'ú ma da hyo, pe rá hñupa ma da yopa nte de rá du.

32 Pe nuyá nxadi himbi badi te mri bõnga nuya noya bi xipabi'ũ, ne mi tsu da 'yambabi.

Nú'á to'o ma'na ma da nja rá nsu

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

33 Nepũ bi yopa mengui'ũ pa Ncapernau ne bi yut'i mbo ja ra ngu nú'á xqui mihi. Nu'bú ra Jesu bi 'yambabi yá nxadi ne bi 'ñembi:

—¿Te rá 'be nguí mañhũ má 'ñu?

34 Pe nu'ú hinte bi ñadi, ngue'á de má 'ñu mi ntsanoyase'ũ ne mri 'ñámabi to'o 'na de gue'ũ da ua'á da mã.

35 Nu'bu ra Jesu bi hñudi ne bi zofo nú'u 'ret'amayoho yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Nu'a tó'lo da ne da ndangui, osta ma da 'ñets'i. Nu'a da 'yot'e, dá mēpa nú'u ma'ra.

36 Nepu bi 'ba'ma 'nara zi batsi madetho de yá nxadi, nepu bi dets'i ne bi 'ñembabi'u:

37 —Nu'a tó'lo da umba ntsaya de ja ma thuhu 'nara zi batsi ngu núna drí dets'i, ja ra uenda go 'raca ntsaya. Y nu'a tó'lo 'raca ntsaya, ja ra uenda go umba ntsaya Ajuá ma Dada nú'a to'lo bá pencaguiua.

Nu'u tó'lo hingui utsaguihu, go gue'u 'bui con guecju

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

38 Nu'bu ra Xuua bi 'ñemi:

—Ma Xahnate'i, stá hanthe 'nara ja'i gue de ri thuhu mi engu ya ts'ondáhi, y nuje dá hacuahe gue ya hinda 'yot'a njabu, ngue'a nura ja'i'a hingui 'yo 'nadbú con guecju.

39 Pe ra Jesu bi dadi:

—Oguí hacuahú, ngue'a nu'a tó'lo da 'yot'a 'nara nt'udi de ma thuhuga, nu'a hinga 'bestho ma da pata rá mfeni nixi da ñama'ñu de gueque.

40 Ngue'a nú'u hingui utsaguihu, go gue'u 'bui con guecju.

41 Ha nu'a tó'lo da 'ra'ahu mađi ts'u ra zi dehe de ja ma thuhu ngue'a guí tengahu, nura ja'i'a ma da hñanga rá thaha.

Ra Jesu bi ma gue ga nsuhú pa hinga othu ya ts'oqui

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

42 Nu'a tó'lo da ts'ocua rá mfeni 'na de gue nuya ya zi batsi xa gamfrigui, nú'a ra ja'i'a ma'na xá hño da ts'utua ja rá 'yuga 'nara do strá hñu ne dra thot'a ja ra ndehe.

43 Nu'bu 'nari 'ye ja'a'i gui 'yot'a 'nara ts'oqui, ma'na xá hño hyequi, ngue'a ma'na xá hño gui cut'a habu bí ja ra te

pa nzantho co 'nada ri 'ye, que di ja yoho ri 'ye ne gui ma ja ra nidu habu hinhya'mu ma da huet'a ra tsibi.

44 Y nuni ja bí 'buhni nehe ya zu'ue nú'u da zipa yá ngó nú'u to'lo da zónini, ne bí zó ra tsibi pa nzantho.

45 Ha nu'bu 'nari ua ja'a'i gui 'yot'a 'nara ts'oqui, ma'na xá hño hyequi, ngue'a ma'na xá hño gui cut'a habu bí ja ra te pa nzantho co 'nada ri ua, que di ja yoho ri ua ne gui ma ja ra nidu habu hinhya'mu ma da huet'a ra tsibi.

46 Y nuni ja bí 'buhni nehe ya zu'ue nú'u da zipa yá ngó nú'u to'lo da zónini, ne bí zó ra tsibi pa nzantho.

47 Ha nu'bu 'nari da ja'a'i gui 'yot'a 'nara ts'oqui, ma'na xá hño hñai, ngue'a ma'na xá hño gui cut'a habu bí manda Ajuá co 'nada ri da, que di ja yoho ri da ne gui ma ja ra nidu habu hinhya'mu ma da huet'a ra tsibi.

48 Y nuni ja bí 'buhni nehe ya zu'ue nú'u da zipa yá ngó nú'u to'lo da zónini, ne bí zó ra tsibi pa nzantho.

49 Ngue'a gatho'ihu mahyoni gui tsethu ya ts'othogui ne hingui 'yothu nú'a go ri hnesehu, pa njabu gui pónhu xá hño ja rá thandi Ajuá. Ma gui njahu nehe ngu ya 'baha nú'u t'umbabi Ajuá, nú'ú pe'tsi da dá ja ra tsibi pa da hogui ne t'u'tsua ra u.

50 Xá hño ra u, pe nu'bu ya da 'be rá hño, ¿hanja da za da cuqui? Hingui tsa. Nu'ahu njahu ngu ra hoga u, 'yothu xá hño, ne 'buhu co 'nara hoga'mui 'na ngu 'na.

Ra Jesu bi ma de ra nxuni

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

10 ¹ Nepu ra Jesu bi bonga de Ncapernau, ne bi 'ño ja ra hai Judea ne ja ra hai ri'nandi ra dathe Jordá. Y nehe ja guehni bi munts'ni ndunthi ya ja'i, ne ra Jesu bi mudi bi xahni ngu mrá nzai'a.

² Nu'bu bi jonga 'raya fariseo pa da xaxi, hangue bi 'yamba 'nara nt'ani bi 'ñembabi:

—¿Ha gue ja ra nsequi da hyepu rá 'behñá 'nara 'ñøhø?

³ Nu'bu' ra Jesu bi 'yambabi'u nehe, ne bi 'ñembabi:

—Xi ra Moise, ¿te bi xi'ahu de gue'a?

⁴ Y ya fariseo bi dadi ne bi 'ñena:

—Nura Moise bi unga nsequi gue da thoca 'nara t'ofu dega nxuni, ne njabu ha, da za da nxungüi rá 'behñá 'nara 'ñøhø.

⁵ Nu'bu' ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Nura Moise bi unga nsequi gue da t'ot'a njabu ngue'a nu'ahu xi xa megui ri corasohu.

⁶ Pe desde rá müdi himi njabu, ngue'a ra Maça T'ofu ena gue Ajuá “bi hyoca ra 'ñøhø ne ra 'behñá”.

⁷ “Hangué 'nara 'ñøhø da zopu rá dada ne rá nana pa go da 'muhui rá 'behñá, ⁸ y de ri yoho, ya da 'natho.” Njabu manga ra Maça T'ofu. Hangué nú'a ra 'ñøhø ne nú'a ra 'behñá ya ri 'natho, hingue ri yoho.

⁹ Hangué nú'u xa pehna Ajuá, ni 'nara ja'i hinda za da 'ueque'u.

¹⁰ Y nu mi menci'u pa ja ra ngu habu xqui mihi, yá nxadi ra Jesu bi 'yambi'u nehe de ra nxuni.

¹¹ Hangué nu'á bi 'ñembabi'u:

—Nu'á tó'o da hyepu rá 'behñá ne da nthatui ma'na, ya bi 'yot'a 'nara ts'oqui ngue'a xa hyepu nú'a rá müdi 'behñá xa nthatui.

¹² Ha nu'bu' 'nara 'behñá da hyepu rá dame ne da nthatui ma'na ra 'ñøhø, ya bi 'yot'a 'nara ts'oqui ngue'a xa hyepu nú'a rá müdi dame xa nthatui.

Ra Jesu bi japa ya batsi

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ Mefa, bi ts'i'tsua ya batsi ra Jesu pa da hñuxa rá 'ye ja gue'u pa da japi. Pe nuyá nxadi bi müdi bi guui nú'u to'o mri zi ya batsi.

¹⁴ Pe nu mi hyanda ra Jesu gue mi øt'a njabu yá nxadi, nu'á bi bø rá cue ne bi 'ñembabi'u:

—Oguí haçuahu ya zi batsi da 'ñe da zucagui, ngue'a nu'u tó'o da 'müi ja rá hmanda Ajuá, mahyoni da nja ngu nuya ya zi batsi.

¹⁵ Xi majuani dí xi'ahu, nu'a tó'o hinda nja ngu 'nara zi batsi pa da 'müi ja rá hmanda Ajuá, hinda za da yat'a ja rá hmanda Ajuá.

¹⁶ Nepu ra Jesu bi dexa ya zi batsi ne bi hñuxa yá 'ye ja gue'u ne bi 'yapabi Ajuá rá Dada da japi'u.

'Nara basja'i mrá rico

bi ñqui ra Jesu

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷ Y de ya mi 'ba'ñu ra Jesu, bi zøhø 'nara 'ñøhø mbra nest'ihí, ne bi ndandiñahmu ja yá ua'a ne bi 'ñembabi:

—Nu'í Xahnate, 'nagra hoja'i, ¿te 'be da za ga øt'e pa da za ga tsu ra te pa nzantho?

¹⁸ Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—¿Hanja guí engagui drá hoja'i? Hønse 'natho to'o ra hoja'i, y nú'a go gue'a Ajuá.

¹⁹ Ya guí padi nda'u gue'u ya hmanda: “Oxqui ntsinga medinthati, oxqui hñote, oxqui mpe, oxqui ju'tsua ya nc'uamba ri miqu'eiu, oxqui hat'a ri miqu'eiu, umba ra t'equ'eí ri dada ne ri nana ne su'u.”

²⁰ Nu'bu' nú'a ra 'ñøhø bi dadi ne bi 'ñena:

—Xahnate, gathu nuya hmandaya stá øt'e desde stá mbatsi.

²¹ Nu'bu' ra Jesu bi hyandi dega hmate ne bi 'ñembabi:

—'Natho nú'a grí 'bedi gui 'yot'e. Guí ma gui pa gathu nú'a guí pe'tsi ne gui hyecuabi ya hyoya. Njabu ha, da za guí hñanga ya hoga hño de mahets'i. Nepu guí ehe gui tengagui ne gui tseta gathu nú'a da 'ñe'a'i asta ri du.

²² Pe nu mi 'yøde'a nú'u ya noya bi xipa ra Jesu, xi bi du rá müi y bi ma njabu co ra dumüi, ngue'a xi mrá rico.

²³ Nu'bu' ra Jesu bi mpants'i ne bi hyanda yá nxadi, nepu bi ñembabi'u:

—Xi rá hñei da yut'a 'nara rico ja rá hmanda Ajuá!

²⁴ Ha nuyá nxadi himi pađi te da beni de nú'a xqui mañ'a. Hangue nu'á bi yopa xipa ma'na'qui ne bi ñembi:

—Ma zi t'u'ihu, xi rá hñei da yut'a ja rá hmanda Ajuá nú'u to'o hu yá mui gue co nú'a te pe'tsi ma da mpøhø!

²⁵ Ma'na hinxá hñei da thogui 'nara cameyo ja rá gu 'nara 'yofri que 'nara rico da yut'a ja rá hmanda Ajuá.

²⁶ Hangue nuyá nxadi'a ma'na himi pađi te da beni, ne mri ñémababi 'na ngu ma'na:

—Nu'bu njabu, ¿to'o ja da za da mpøhø?

²⁷ Nu'bu' ra Jesu bi nhyandui'u ne bi ñembi:

—Ya ja'i hingui tsa da mpøhø she, pe co rá mfsats'i Ajuá ha, ngue'a pa Ajuá hinte rá hñei.

²⁸ Nepu de gue'a bi dađi ra Pedro ne bi ñembabi:

—Nuje stá tsohebu gatho nú'a te ndí pe'tshe pa dá ten'ahé.

²⁹ Nu'bu' ra Jesu bi dađi ne bi ñembabi'u:

—Xi majuani dí xi'ahu, nu'u tó'o da zogui yá ngu, yá cu, yá nju, yá dada, yá nana, yá batsi, ne yá hai po rá ngueque ne po rá ngue ra maça noya,

³⁰ nu'á ma da hñanga nú'ya mapaya 'na nthebe de nú'a te xa zogui, ngu yá ngu, yá cu, yá nju, yá nana, yá batsi, yá hai, masque co ndunthi ra nt'utsate, y nepu rá ñoho ra 'mui ma da hñanga 'nara hoga te pa nzantho.

³¹ Pe nu'u tó'o ya danguibya, nura pa'a ma da notsi'u, ha nu'u tó'o ya notsi'bya, nura pa'a ma da ndangui'u.

Ra Jesu bi yopa ma de rá du

(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)

³² Nura Jesu bi ne ra 'ñu co yá nxadi pa bi ma Jerusale. Y nú'á go bi

'met'o'a de gue'u, y nu'á himi pađi te da beni de gue'a. Hangue nu'á ngu mi tsu, ne mri 'befatho de gue'a.

Nepu nura Jesu bi 'ueca 'nambu nú'u 'ret'amayoho yá nxadi pa bi yopa xipabi gatho nú'a mi ma da thogui'a.

³³ Ne bi ñembabi'u:

—Nubya drá maha Jerusale, ne dí ne ga 'ra'ahu nt'øde de Nú'a To'o bi e bi Nja'i. Nú'á ma dra da de guehni ja yá 'ye ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley, ne nu'á ma da 'ye'mbi da hyo, ne ma da 'yent'uabi ja yá 'ye nú'u hingyá xodyo pa da hyo'a.

³⁴ Nu'á ma da 'yø'tua ra buhla ne da na'mbi ne da zots'i, nepu ja da hyo'a. Pe rá hñupa ma da yopa nte de rá du.

Ra Cobo ne ra Xuua

bi 'yadi 'nara favo

(Mt. 20:20-28)

³⁵ Nepu nura Cobo ne ra Xuua nú'u yá t'u ra Sebedeo bi joni ja ra Jesu ne bi ñembabi:

—Ma zi Xahnate'ihe, dí ne gui øtcahe ra mate gui 'racje nú'a ma ga a'a'ihe.

³⁶ Nu'bu' nu'á bi datuabi'u ne bi ñembabi:

—¿Te rá 'be guí ne ga ø't'ahu?

³⁷ Y nu'á bi 'ñena:

—Dí nehe ga hudihe 'na ja ri 'ñei, 'na ja ri ngaha, nu xcri hñudi ja ri hudi de ri ts'utbi.

³⁸ Pe ra Jesu bi ñembabi'u:

—Nixi hinguí pahu nú'a guí ahú. 'Bu guí ahú njabu, ¿ha guí hanthu gui tsethu ya ts'othogui ngu nú'u ma ga thoguiga, ne gui tsethu ya ugui ngu nú'u ma ga tsetca?

³⁹ Ha nu'á bi dađi ne bi ñembabi:

—Haha, ga tsethe.

Nu'bu' ra Jesu bi ñembabi'u:

—Majuani ma gui tsethu ya ts'othogui ne ma gui tsethu ya ugui ngu nú'u ma ga tsetca.

⁴⁰ Pe nuga hingo ma ga huancá to'o ma da hñudi ja ma 'ñei ne ja ma

ngah̄a. Numa Dada go gue'a p̄adi to'o ma da h̄ñudini.

41 Pe nu mi 'yøde nú'ú má 'ret'a ya nxadi gue ra Cobo ne ra Xuua mi adi da h̄ñuhui ra Jesu, nu'ú bi bø yá cue ngue'a hanja go mi adi da h̄ñuhni'ú.

42 Nu'bú ra Jesu bi zohna yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Guí pah̄a xá h̄ño gue nuya d̄anga nd̄a de guecua ja ra ximhai ri manda gatho yá hnini, ne nú'a go da mañ'ú go gue'a da t'øt'e.

43 Pe nu'ahú oxqui ma gui 'yøth̄u njab̄u. 'B̄u 'na de gue'ah̄u guí ne gui nd̄anguih̄u, mahyoni go gui p̄eph̄u nuȳu ma'ra.

44 Ne nu'b̄u 'na de gue'ah̄u guí ne gui nd̄ah̄u de nuȳu ma'ra, mahyoni go gui 'megoh̄u.

45 Nú'a To'o bi e bi Nj̄a'i, nu'á hinxpá 'ñehe pa go da 'bepabi, nu'á xpá 'ñehe pa go da 'm̄ego ne pa da unga rá te pa da gu'tua gatho yá ts'oqui ya ja'i.

Ra Jesu bi 'yøthe ra Bartimeo mrá goda

(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)

46 Nep̄u ra Jesu bi zõnga Jericó co yá nxadi, ne 'bestho bi bõni de guehni ne bi deni 'nara hmuntsja'i. Y nuni ja ra ñ̄anga 'ñu mi huhni 'nara goda mrá thuhu ra Bartimeo mrá t'ú ra Timeo, mi huhni mi peti.

47 Y nu mi 'yøde gue go mi gue'a ra Jesu me Nasare nú'a ya mi ma da thohni, nu'bú nu'á bi m̄adi bi mafi ne bi 'ñena:

—iNu'i Jesu, rá T'ú'i ndu ra nd̄a Davi, huegagui!

48 Pe ndunthi ya ja'i bi z̄ei ne bi 'ñembabi da go'ta rá ne. Pe nu'á ma'na xi mi mafi nts'edi mi ena:

—iNu'i rá T'ú'i ndu ra nd̄a Davi, huegagui!

49 Mi 'yøde ra Jesu 'bestho bi 'mai, ne bi mehni to da tsimpa nú'a ra goda. Y nu'ú bá ma'ti'a ne bi 'ñembabi:

—'Bai bá ehe, oguí tu ri m̄ui, bí t̄øp'a'i 'na.

50 Nu'bú nu'á 'bestho bi h̄ñaca rá pat'i ne bi d̄ama 'mai bi ma bá tsu ra Jesu.

51 Y ra Jesu bi 'ñembabi:

—¿Te 'be guí ne ga øt'a'i?

Ha nura goda bi d̄adi ne bi 'ñembabi:

—Ma Xahnate'i, dí ne ga yopa handi ma'na'qui.

52 Ha nura Jesu bi 'ñembabi:

—Grí ma, co ri jamfri ya xcá ñ̄ani.

Y 'bestho ra ora'a bi za bi hyandi, ne bi d̄ena ra Jesu.

Ra Jesu bi ȳat'a Jerusale

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

1 1 Ra Jesu ne yá nxadi ya mi ma da zõnga Jerusale, ne mi 'yo guetb̄u de Betfage ne Betania, nehe guetb̄u ra t'øh̄ø 'bo Olivo, hangue ra Jesu bi mehna yoho yá nxadi pa da 'met'o, 2 ne bi 'ñembabi'ú:

—Grí maha ja nuni ra t'úca hnini bí jani, ne nu xcrí tsõnh̄ani gui tsuh̄u 'nara zi burru di th̄at'i nú'a hinto xa t̄øguetho. Bá xo'th̄u ne bá tsincah̄ua.

3 Ha nu'b̄u to'o da 'yañ'ah̄u ne da 'ñeñ'ah̄u hanja guí øth̄u njab̄u, 'ñembabih̄u: “Ra zi Hmu bí honi, nep̄u 'mefa ma ga yopa tsin'ahe ma'na'qui,” gui 'ñembabih̄u njab̄u.

4 Nu'bú nú'ú yoho yá nxadi bi ma ja nú'a ra t'úca hnini, ne ja bá tsuh̄ni 'nara zi burru mi th̄at'a m̄øte ja 'nara gosthi ja rá hyo ra 'ñu, ne bá xo'ti'ú.

5 Y mi 'bahni 'raya ja'i bi 'ñembabi'ú: —¿Te gui japh̄u nú'a ra burru guí xo'th̄u?

6 Ha nuya nxadi bi d̄adi ngu xqui xipa ra Jesu, hangue nú'ú ya ja'i bi hyopi bi zits'i.

7 Nep̄u nu'ú bá tsimpa ra Jesu nú'a ra burru, y bi h̄ñaca yá pat'i'ú pa bi xi'tsua ra burru pa bi t̄øgue'a.

8 Nepu ra hmuntsja'i bi hñaca yá pat'i pa bi mØ ja ra 'ñu, ha nu ma'ra mi toca ya 'yeza pa mi pØgue nehe ja ra 'ñu.

9 Y nú'u to'o mri 'befa ne mri 'bet'o mi thØ ya hmafi mi ena:

—¡Xá nsunda núni xpá mencahu Ajuá! ¡Ajuá da japni!

10 ¡Ajuá da japni núni ma da ndá! Nuni go guehni ra ndá xqui hñá'tuabi ndu ma dadahu ra ndá Davi. ¡Xá nsunda Ajuá bí 'bui mahets'i!

11 Nepu ra Jesu bi yut'a Jerusale ne gá yut'a ja ra ndanija, ne bi hyanda xá hño gatho nú'a mi jani mbo ra ndanija. Y coñ'a ya bi nde, nu'á bi bøni de guehni bi ma Betania co nú'u 'ret'amayoho yá nxadi.

Ra Jesu bi zui 'nara 'bai gá igo

(Mt. 21:18-19)

12 Y rá hyax'a ra Jesu ne yá nxadi bi bønga de Betania, y de má 'ñu bi zu ra thuhu'a.

13 Ne dega yabu bi hyanda 'nara 'bai gá igo mi c'amtho, hangue bi ma bá c'a'tshma ua mi tØ yá igo. Pe nu mi zØnini hinte bi zadi, mi 'ra'ta yá xi ngue'a mri 'betho da nØgue.

14 Hangue ra Jesu bi 'ñembabi ra 'bai gá igo:

—Hinhya'mu ma da yopa nØgue ri igo.

Ha yá nxadi bi 'yØde nú'a bi ma.

Ra Jesu bi 'yenga nú'u mri mpa mbo ra ndanija

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

15 Nepu bi yopa zØñ'u Jerusale, y ra Jesu bi yopa yut'a ja ra ndanija ne bi mudi bi 'yenga gatho nú'u mi 'buhni mri mpa ne mri ntai mbo ra nija. Bi punts'ua yá mexa nú'u ya mpatboja ne yá thuhni nú'u to'o mi pa ya domitsu.

16 Ne ya himbi hopi to bi thoguini pa da hñaxa ya t'Øt'e.

17 Nepu nu'á bi xipabi ya ja'i ne bi 'ñembabi:

—¿Ha hinguí pahu gue xa nt'ofoja ra Maça T'ofone ena: “Numa ngurá thuhra ra ngu dega nsadi pagatho ya hnini”? Ha nu'ahú go xcá 'yØt'athohu ra ngu dega mfe.

18 Nu'bú ya xahnate de ra ley ne ya ndá gá macja bi 'yØde nú'a bi mangua ra Jesu, hangue nu'ú bi 'ñu'ti pa da hyohma'a, ngue'a mi tsu'u da hñanba yá nsu, ngue'a gatho ya ja'i xi mri ho nú'u ya noya mi udi'a.

19 Ha nu mi put'a ra nde, ra Jesu ne yá nxadi bi bønga de guehni Jerusale.

Ra 'bai gá igo bi 'yot'i

(Mt. 21:20-22)

20 Ha nurá hyax'a de mi xudi bi thoguini ma'na'qui habu mi 'bai nú'a ra igo xqui zu ra Jesu, ne bi hyandi'u gue ya xqui 'yot'i gatho, asta yá 'yu.

21 Ra ora'a ra Pedro bi bengá nú'u ya noya xqui mangua ra Jesu, ne bi 'ñembabi'a:

—Ma Xahnate'i, handi, nuna 'bai gá igo gá xipi gue ya hinhya'mu ma da yopa nØgue yá igo, ya xa 'yot'i.

22 Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi'u:

—Camfrihu Ajuá.

23 Xi majugani dí xi'ahu gue 'bu to'o jandunthi rá jamfri ne hinda dahu, da za da 'ñembabi nuna ra t'ØhØ gue da mponi dí ma ja ra ndehe, ne da njabu ngu nú'a da 'yadi.

24 Hangue nuga dí xi'ahu gue nu'a gatho gui 'yaphu Ajuá ra Dada, camfrihu gue nu'á xa 'yØt'ahu ri t'adihu, y nú'a gui 'yaphu da 'ra'ahu.

25 Pe ora gui 'yaphu'a, 'bu to xa 'yØt'ahu 'nara nts'o'mui, pumbahu, pa njabu Ajuá ra Dada bí 'bui mahets'i da pun'a ri ts'oquihu nehe nú'a xcá 'yØthu.

26 Ngue'a nu'bu hingui pumbahu nú'u to'o xa 'yØt'ahu 'nara nts'o'mui, Ajuá ra Dada bí 'bui mahets'i hinda pun'a ri ts'oquihu nehe.

**Bi t'ambabi ra Jesu te ma
nsequi mi ha**

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

27 Nepu bi yopa mengui'u pa
Jerusale, y ra Jesu bi yopa yut'a ja ra
ndañija, ne bi joni habu mi 'bai'a ya
nda ga macja ne ya xahnate de ra ley
ne ya ndaxjua nda.

28 Nepu nu'ú bi 'yambabi ne bi
ñembabi:

—¿To'o rá hmanda'a pa gui 'yot'a
nuya ya t'ot'eya? ¿O to'o xa 'ra'a
nsequi?

29 Ha nura Jesu bi dadi ne bi
ñembabi'u:

—Dí ne ga an'ahu 'nara nt'ani
nehe. Nu'bu gui xicaguihu, necagui
ga xi'ahu to'o rá hmanda'a pa dá ot'a
njabu.

30 ¿Xi to'o bi hñuxa ra Xuua pa bi
nxi'tsate? ¿Ha gue Ajuá o ya ja'i?

31 Nu'bu nu'ú mri 'ñémse 'na ngu
ma'na:

—Nu'bu ga emfu gue go Ajuá bi
hñuxa ra Xuua, nu'bu nuní da 'ñenju
gue hanja hindá camfrihu nú'a mi
mañ'a.

32 Ha nu'bu ga emfu gue go ya ja'i xa
hñuts'i, xi'bu da bø rá cue ra hnini.

Mi mañ'u njabu ngue'a mi tsu ya
ja'i, ngue'a gathu'u mi ena gue nura
Xuua go mi gue'a 'nará 'mehni Ajuá.

33 Hangué nu'ú bi dadi ne bi 'ñembabi
ra Jesu:

—Hina hindí pahe.

Nu'bu ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Nu'bu nixi gueque hinga xi'ahu
nehe to'o rá hmanda pa dá ot'a
njabu.

Ra 'bede de ya ts'omefi

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

12 1 Ra Jesu bi sigui bi ñaui ya
nda ga macja ne ya xahnate
de ra ley ne ya ndaxjua nda, ne bi
mudi bi xipa 'raya 'bede, ne bi
ñembabi:

—'Nara pa 'nara 'ñøhø bi gaxa
'raya 'bai gá obxi, ne bi guts'i xá
hño. Ne bi hyoqui habu da sit'a ra
ngui gá obxi nú'a da the'mi, ne bi
hyoca 'nara nthø'ma uá'obxi xi rá
hñets'i.

Nepu nú'a ra uá'obxi'a bi umba
nhyandi 'raya ja'i, ha nú'a ra me
uá'obxi bi bøni bi ma yabu ya hai.
2 Ha nu mi zøhø ra pa de ya xqui da
ya obxi, ra me uá'obxi bi mehna 'nara
'bego pa ma da c'a'tsa nú'u to mi ha
nhyandi ra uá'obxi pa da hyeca nú'a
ra sofo ya xqui guts'i.

3 Pe nú'u to'o mi ha nhyandi ra
uá'obxi bi gu nú'a ra 'bego bi na'mbi
ne bi co'tsi bi mengui, hinte bi umbabi
de ra sofo.

4 Nu'bu nura me uá'obxi bi mehna
ma'na rá 'bego, pe nú'u ya hyanthuáhi
bi mfats'i bi tedo nú'a ra 'bego asta bi
zemba rá ñaxu, ne bi xipa ndunthi ya
ts'onoya, ne himbi umba nú'a mri
'ñepabi rá hmu.

5 Nepu ra me uá'obxi bi yopa mehna
ma'na rá 'bego, pe nú'u ya hyanthuáhi
bi gu nú'a ra 'bego ne bi hyo. Nepu
'mefa ra me uá'obxi bi mehna má
ndunthi ya 'bego. Pe 'ra de gue'u bi
hna'mbabi, ha nu ma'ra bi tho.

6 Y ya xi rá ngats'i bi mense rá
hmaça 'ra t'u, ne bi 'ñena: “Nuga dí
padi gue nu'bu ga pense ma t'u, nuya
hyanthuáhi ma da me'tsua ra t'equ'ei.”

7 Pe nu mi hyanda ya hyanthuáhi gue
bi zonga rá t'u ra me uá'obxi, nu'ú bi
'ñu'ti ne bi 'ñémse'u: “Go guehni ma
da gohui yá hai rá dada. Pe ma ga
hohu pa njabu go da gocju ya hai.”

8 Hangué nu'ú bi gumpa rá t'u nú'a ra
me uá'obxi bi hyo'u ne bá fota møte
de ra uá'obxi.

9 ¿Pe te guí beñhu ma da 'yot'a
nú'a ra me uá'obxi co nú'u ya ts'o
hyanthuáhi? Nu'á 'nara pa ma da
zøhø ne ma da hyo gatho nú'u ya ts'o
hyanthuáhi ne go ma da umba
nhyandi ma'ra ya ja'i nura uá'obxi'a.

10 ¿Ha gue hincxá hñe'thũ ja ra Maça T'ofu habũ engũ njaua?:

Nú'a ra do bi fõtbohũa 'na lado nuya hyøngu, nubya gue'a ra mũdi do de rá nija Ajuã.

11 Y nuse'a go bi megui nura do'a pa da hyø rá nija, ne dí hanthũ gue xi rá nsunda nú'a bi 'yøt'e.

12 Nepũ nuya ndã gá macja ne ya xahnate de ra ley ne ya ndãxjua ndã bi beñ'ũ gue da gũhmã ra Jesu pa da got'a fadi ngue'a bi badi'ũ gue nu'a mi ñã de gue'ũ ora mi xipa ra 'bede de ya ts'lo hyanthuãhi. Pe nu'ú mi tsu te da 'yø'tuabi'ũ nú'ũ ya hmuntsja'i mi 'bũhni, hangue bi zohni ra Jesu ne bi ma'ũ.

Ra Jesu bi ma de ra boja nú'a adi ya ndã de ya hnini

(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)

13 Nepũ nu'ú bá pẽhna 'raya fariseo ne 'rayá mfats'i ra ndã Erode pa da xaxa ra Jesu pa da nu ua te da zãtuabi pa njabũ da za da ñãpabi.

14 Nepũ nuya 'mehni bi zøhø habũ mi 'bũi'a ne bi 'ñembabi:

—Xahnate, dí pahe gue go gue'e guí mangua majuãni ne hingú ø'tua ncaso nú'a mangua ya ja'i ne hingú pata ri noya pa da ma'a'i ya ja'i, ngue'a nu'i guí udi xá hño nú'a ri ho Ajuã da t'øt'e. Dí ne gui xicaguihe, ¿ha gue xá hño ga ju'tuabihe ra boja ra ndã Cesa o hina? ¿Ha gue ga ju'tuahe o hina?

15 Pe ra Jesu 'bestho bi baũa ya ts'omfeni nuya ja'i'ũ, hangue bi 'ñembabi'ũ:

—Nuga dí paði te rá 'be guí beñhũ con gueque. Bá hancahũua 'nara boja pa ga handi.

16 Nu'bú nu'ú bá hanpabi'a nú'a ra boja mi adi. Y nu mi hyandi nú'a ra boja bi 'yambabi'ũ ne bi 'ñembi:

—¿To'o rá c'oi ne to'o rá thuhu núna tøkua ja ra boja?

Y nu'ú bi daði ne bi 'ñena:

—Rá c'oi ra ndã Cesa ne go rá thuhu'a.

17 Nu'bú bi daði ra Jesu ne bi 'ñembabi'ũ:

—Nu'a rá uenda ra ndã Cesa gui umbabihũ ra ndã Cesa, ha nu'a rá uenda Ajuã go da umbabihũ Ajuã.

Y nu mi 'yøde'ũ gue bi daði njabũ, xi bi 'yø'ũ.

Ya saduceo bi 'yamba ra Jesu de rá ñoho ra te

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

18 Nepũ nu mi uadi ra Jesu bi ñãui ya fariseo ne yá mfats'i ra ndã Erode, bi zøhø 'raya saduceo nú'ũ to'o camfri gue hinto ma da yopa nte de ra du. Bi 'ñehe pa bi 'yamba 'nara nt'ani'a, ne bi 'ñembabi:

19 —Xahnate, ra Moise bi zogui nt'ofu gue 'bũ 'nara 'ñøhø da du ne da zogui rá 'behña, pe 'bũ ni 'nara baõi hinda zocuabi, nu'bú nurá cu de nú'a ra 'ñøhø bi du mahyoni da nthãtui rá 'bepo, pa nu'bũ da me'tsa 'nara baõi, da thu'mbabi rá thuhu ngu rá thuhu nú'a ndu rá mũdi dame nú'a ra 'behña, pa njabũ hinda 'medi rá thuhu nú'a ra 'ñøhø xa du.

20 Nde nu'bú, 'na'qui mi 'bũ yoto ya 'ñøhø mri ncu. Nepũ nú'a mada bi nthãti, pe bi du ne himbi zocuabi ni 'nara baõi.

21 Nepũ nú'a rá ñoho ra cu bi nthãtui rá 'bepo, nepũ ne'a bi du ha nixi gue'a ni 'nara baõi himbi zocuabi nehe. Y rá hñu bi njabũ nehe.

22 Ne bi njabũ gathu nú'ũ yoto ya cu bi du pe ni 'na de gue'ũ himbi zocuabi ni 'nara baõi. Nepũ rá ngats'i, bi du ra 'behña nehe.

23 ¿Xi de stí yopa nte de ra du nú'ũ yoto ya 'ñøhø, nda'a de gue'ũ xi drá dame nú'a ra 'behña'a? ngue'a gathu nú'ũ yoto bi nthãtui de guecua ja ra ximhai.

24 Ha nura Jesu bi daði ne bi 'ñembi'ũ:

—Nixi guí p̄ah̄ nú'a guí mañh̄u
ngue'a hinguí p̄ah̄ nú'a m̄anga ja ra
M̄aca T'ofó ne nda'a rá ts'edi Ajūa.

²⁵ Ngue'a nu sta yopa nte gathó nú'u
ya ja'i xa du, ya hinda ma da nth̄ata
ya 'ñ̄øh̄ø nixi ya 'beh̄ña, gue'a nuni
mahets'i gathó ya ja'i ma da 'm̄u ngu
ya enxe.

²⁶ Nehe, pa gui camfrih̄u gue ma da yopa
nte nú'u xa du, ma ga ben'ah̄u nú'a bi
'yofo ra Moise ja nú'a ra xeni hab̄u m̄a de
nú'a ra ndapo mi z̄ø, ne ja guehni Ajūa bi
zofó ne bi 'ñ̄embi: “Nuga go guecagui rá
Ajūagui ra Abrá, ne ra Isaac, ne ra Cobo.”
Njab̄u xa nt'ofó.

²⁷ Pe Ajūa go gue'a ra Ajūa de nú'u te,
hingo ra Ajūa de nú'u xa du. Hangue
dí p̄ah̄u gue nura Abrá ne ra Isaac ne
ra Cobo masque ya jo'oua'u pe bí ja yá
te'u. Hangue nu'ah̄u hinte ri f̄adih̄u.

Ra hm̄anda nú'a ma'na ra d̄angui

(Mt. 22:34-40)

²⁸ Nehe xqui z̄øhni 'nara xahnate
de ra ley ne bi 'ȳode mi ñ̄aui ra Jesu
ya saduceo, ne bi 'ȳode gue ra Jesu
xqui d̄adi xá h̄ño nú'u ya nt'ani xqui
t'ø'tuabi. Hangue ne'a bi uat'i pa bi
'yamba 'nara nt'ani ne bi 'ñ̄embabi:

—¿Nda'a ra hm̄anda ma'na ra
d̄angui de gathó?

²⁹ Nu'bú nura Jesu bi d̄atuabi ne
bi 'ñ̄embi:

—Ma ga xi'i nú'a ra hm̄anda
ma'na ra d̄angui de gathó ne ena:
“Hñ̄uxh̄u nt'øde nú'ah̄u me Israelh̄u,
Ajūa ma Zidadah̄u h̄onse 'natho.

³⁰ Y nú'a gue'a mahyoni gui m̄adih̄u
con gathó ri m̄uih̄u ne con gathó ri
mfeni h̄u ne con gathó ri ts'edih̄u.”
Nuna guehna ra m̄adi hm̄anda ma'na
ra d̄angui de gathó.

³¹ Ha nuna ma'na ngú'atho ena njaua:
“M̄adi ri miqu'eiu ne gui su ngu grí
nsusehe.” Otho ma'ra ya hm̄anda
ma'na ya d̄angui de núya dí xi'a'i.

³² Nep̄u nú'a ra xahnate de ra ley
bi 'ñ̄ena:

—Xahnate, majūani nú'a gá
m̄a gue Ajūa h̄onse 'natho ne jo'ò
ma'na.

³³ H̄ah̄a xá h̄ño to da m̄adi Ajūa con
gathó rá m̄ui, con gathó rá mfeni, con
gathó rá ts'edi, ne da m̄adi rá
miqu'eiu da su ngu ri nsuse 'na. Gue'a
ma'na xá h̄ño que nú'a da hyo ya
mbo'oni 'na ne da ts̄at'i pa da 'bahabi
Ajūa.

³⁴ Nu'bú ra Jesu bi 'ȳode gue nú'a
ra 'ñ̄øh̄ø xqui d̄adi co 'nara hoga
mfeni, hangue bi 'ñ̄embi:

—Ya ts'utho grí 'bedi pa gui cut'a
ja rá hm̄anda Ajūa.

Y ya hinto bi rezga bi 'ȳø'tua
ma'ra ya nt'ani ra Jesu.

¿Ha gue ra Cristo go rá T'u ra nd̄a Davi?

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Ha nu de mi xahnate ra Jesu ja
ra nd̄anija bi 'ñ̄ena:

—¿Hanja enga ya xahnate de ra
ley gue ra Cristo ma dí 'ñ̄ehe de ja yá
ja'i ndu ra nd̄a Davi?

³⁶ Nura M̄aca Nd̄ahi bi 'bepa ndu ra
nd̄a Davi bi 'yofo nuya ya noya ja ra
M̄aca T'ofó hab̄u ena njaua:

Ajūa ra Dada bi 'ñ̄embabi ma zi
Hmu:

“Bá ehe gui hñ̄udiua ja ma 'ñ̄ei
asta hinga ts̄iñ'a'i gathó ri
ncontra pa da gohi'u de nja'ti
ri ua.”

³⁷ Ha nu'b̄u go drá t'uh̄m̄a ra Davi
nura Cristo, nu'bú ¿hanja bi 'ñ̄enga ra
Davi gue go rá Hmu?

Y nura hm̄untsja'i xi bi ho nú'a te
mi m̄anga ra Jesu.

Ra Jesu bi m̄a de yá ts'o'befi ya xahnate de ra ley

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Ha nu de mi xahna ya ja'i ra
Jesu bi 'ñ̄embabi:

—Jamah̄u pa hingui 'ȳøth̄u ngu
nú'a øt'a ya xahnate de ra ley. Nu'ú

ri ho da hye yá he xi xá ma, ne ri ho'ũ da zengua ya ja'i co ra t'equ'e'i ora 'yo'ũ ja ra tai.

³⁹ Ha nu ja yá nija'ũ ri ho da hñudi ja ya mũdi hudi, ne ri ho da t'ini rá mũdi ja ya ngo.

⁴⁰ Nehe xi øt'a yá nsadi co ndunthi ya noya, qué pa da hñamba yá ngu ya viuda nsinque da zo yá mfeni ya ja'i. Nuya xahnate'ũ ma da hñanga yá castigo ma'na ra dangui.

**'Nara viuda xi mrá zi hyoya bi uni
'nara 'baha ja ra ndanija**
(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Nepũ ra Jesu bi hñudi habũ mi ja ya 'me'tsboja ja ra ndanija pa mi handa nú'ũ ya ja'i to'o mi ent'ini yá ofrenda. Ha mi handa ndunthi ya rico mi unga yá danga ofrenda.

⁴² Nepũ bi zøhø 'nara viuda xi mrá zi hyoya, ne bi 'yent'ni yoho ya zi boja dega cobre nú'ũ hints'ũ mri muui.

⁴³ Hangue nura Jesu bi ma'ta yá nxadi ne bi 'ñembabi:

—Xi majuañi dí xi'ahũ gue nuna zi hyoya viuda ma'na xa unga 'nara ofrenda xi ra dangui ja rá thandi Ajuã que gatho nú'ũ to'o ma'na xa 'yent'a ndunthi yá ofrenda ja ya 'me'tsboja.

⁴⁴ Ngue'a gatho nú'ũ ma'ra to'o xa unga yá ofrenda xa uni de nú'a ya xa bonguabi, pe nuna zi hyoya viuda thogui 'nara danga hñoia pe xa unga gatho nú'a xqui me'tsi pa da dai te da zi hmaha.

**Ra Jesu bi ma gue da
nhuata ra ndanija**
(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

13 ¹ Ha nu mi bonga ra Jesu de ja ra ndanija, 'na de nuyá nxadi bi 'ñembabi:

—iMa zi Xahnate'i, hyanthmague hangu rá hño nuyũ ya danga ngu xa thoqui co nuyũ ya data do!

² Nu'bú ra Jesu bi dadi ne bi 'ñena:
—Nubya guí hanthũ hangu yá

ndangui nuyũ ya ngu, pe nuga dí xi'ahũ gue ma da zø ra pa da yøt'e gatho, ne ni 'nara do hinda ma da gohi di ntøque co rá midoui.

Ya nt'udi ante rá uadi ra ximhai
(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Nepũ ra Jesu bi ma ja ra t'øhø 'bo Olivo nú'a ri nhyandui ra ndanija, ne ja bi hñuhni'a. Ha nura Pedro ne ra Cobo ne ra Xuua ne ra Andre bi ñaseui 'nambũ ne bi 'ñembabi:

⁴ —Dí ne gui xicje ha'mũ ma da yøt'e nuna nija y te ma nt'udi ma da hnequi nu sta nja nú'a guí ma.

⁵ Hangue nura Jesu bi mũdi bi xipabi'ũ ne bi 'ñembabi:

—Jamasuhũ hinda ma da hya'ahũ ya c'uamba ja'i de nú'a ma da xi'ahũ. ⁶ Ngue'a ndunthi de gue'ũ ma da 'ñehe y da bepca ma thuhu ne da 'ñena: “Nuga go gueque drá Cristo xpá mencagui Ajuã pa ga ndã.” Njabũ nu'ú ma da hyat'a ndunthi ya ja'i pa da gamfribi'ũ nú'a da mañ'ũ.

⁷ Ma gui 'yøhũ nehe de nú'ũ ya danga tuhni ya di ja, ne de nú'ũ ma da nja. Pe nu'ahũ nu xcrí 'yøhũ, oxqui ma gui tsuhũ, ngue'a mahyoni da njabũ, pe hingo di gue'a ya rá ngats'i ra pa.

⁸ Ngue'a ma da ntuhna ya hnini co ma'ra yá mihniniui, ne ya ndã co ma'ra yá mindãui, ne ma da nja ya mbimhai habũraza, ne da nja ra danga thuhu, ne xi da nja ya ñunts'i. Nuya go guehya ya mũdi ts'othogui ma da nja.

⁹ Hangue nsuhũ, ngue'a ma da hnap'ahũ mbo ja ya nija, ne da ts'ix'ahũ ja ya ts'utbi ne ja ya gobierhnu ne ja ya danga ndã ngue'a guí camfriguilhũ. Y ja yá thandi'ũ ma gui dahũ majuañi de gueque.

¹⁰ Y mahyoni da nt'øde ma noya gatho ja rá ngũni ra ximhai, nepũ ja da nja ra ngaxhmai.

11 Pe nu sta zø ra ora da ts'ix'ahũ pa dra da'ahũ ja yá 'ye ya ts'utbi, oxqui ma gui tu ri muihũ nú'a te rá 'be gui thãdihũ, nixi gui beñhũ 'met'o nú'a te ma gui mañhũ, ngue'a nura ora'a go Ajuã ma da xi'ahũ hanja gui thãhũ, ne gue'a gui mañhũ. Ngue'a hingo ma gui ñãsehũ, nura Maça Ndãhi ma go da ñã'a.

12 Nu'ũ tó'o 'bũ yá cu ma da da pa da tho, ha nuya dada ma da da yá batsi, ha nuya batsi asta ma da ñapa yá dada nehe pa da tho.

13 Gatho ya ja'i ma da utsa'ihũ ngue'a guí camfriguihũ. Pe nu'ũ tó'o da zeta gatho nuya ya ts'othogui asta rá ngats'i, go gue'ũ da mpøhø.

14 Ma da njabũ ngu nú'a bi m̃anga maya'bũ ra Dañe rá 'mehni Ajuã. Ma da hnequi nú'a xi strá nts'o ne dra ts'omba rá ndãniã Ajuã. (Dá zo ri mfenihũ nú'a guí he'thãbya.) Ha nu xcrí hyanthũ nú'a ra ts'oja'i sta 'mai habũ hindí 'ñepi da 'mai, nú'ahũ gri 'bũhũ Judea gui 'bathũ 'bestho ja ya t'øhø.

15 Nura pa'a sta njabũ, nu'a tó'o di 'yo ja rá patio de rá ngu odi cut'a mbo pa da hñãxa nú'a te mahyoni ja ra 'ñiu.

16 Y nu'a tó'o di 'yo ja rá huãhi dri mpefi nú'a ra ora'a, odi pa ja rá ngu pa da hñãxa rá pat'i.

17 ¡Huecate nú'ũ ya 'behñã di da'thi ne nú'ũ dya nzũ nuya pa'ũ, ngue'a pa gue'ũ xi strá hñei pa da 'bat'i!

18 'Yaphũ Ajuã nura pa'a hindya pa dega tse.

19 Ngue'a nuya pa'ũ ma da nja ya ñãnga ts'othogui nú'ũ hinhya'mũ xa nja desde bi hyoca ra ximhai Ajuã, ne de gue'a ya hinhya'mũ ma da yopa nja ma'na'qui ngu nú'ũ ma da nja ya pa'ũ.

20 Hangué Ajuã bi beni gue hingá ndunthi ya pa ma da njabũ, ngue'a nu'bũ hina, hinto da zeti. Pe po rá ngue nú'ũ xa huahni, nu'ã bi beni gue ma'na xá hño ts'ũtho ya pa ma da njabũ.

21 Ha nuya pa'ũ 'bũ to da 'ñeñ'ahũ: "Bá e gui hyanthũ 'bũcua ra Cristo bá pehna Ajuã pa da ndã", o 'bũ to da 'ñeñ'ahũ: "Maha ringuehni habũ bí 'bũ ra Cristo", oxqui camfribihũ.

22 Ngue'a ma da 'mũi ndunthi ya hyate ja'i, 'ra da 'ñena gue go di gue'ũ dya Cristo bá pehna Ajuã pa da ndã, nu ma'ra da 'ñena gue dyá 'mehni Ajuã pa da ñã de gue'a. Nu'ũ ma da 'yøt'a ndunthi ya ñãnga nt'udi ne da nehma da hyat'a nú'ũ xa huahna Ajuã nehe.

23 Pe nu'ahũ beñhũ xá hño de nú'a dí xi'ahũ ne nsuhũ. Oxqui hophũ to da hya'ahũ.

Ra Jesu bi m̃a hanja ma da yopa mengui ja ra ximhai

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

24 Nú'ũ ya pa sta thogui nuya ya ts'othogui, ra hyadi ma da 'mexuui, ne ra zãna ya hinda ma da yot'i.

25 Ya tsø ma da dagui de mahets'i y gatho nú'a te bí ja mahets'i da mbi.

26 Nepũ Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da thandi da 'ñehe xi strá nsunda ja ya guui con gatho rá ñãnga ts'edi.

27 Nepũ da mehna yá enxẽ pa da munts'a gatho nú'ũ to'o xa thahni nú'ũ di 'bũi gatho rá ngũni ra ximhai.

28 Nu'ahũ ora guí hanthũ ra 'bai gá igo ya da bøhø yá 'roho, nu'bú guí pahũ gue ya xa 'ñepũ 'bestho ra pahyadi.

29 Njabũ nehe nu xcrí hyanthũ sta nja nuya ya ts'othogui, pahũ gue rá ngats'i ra ximhai ya 'bũi guetbũ.

30 Xi majuãni dí xi'ahũ, gue nuya ja'i 'bũibyã hinda ma da du asta hinda mudi da nja gatho ngu nú'a dí xi'ahũ.

31 Mahets'i ne ra ximhai da uadi da thogui, pe numa noya hinda uadi da thogui, pe'tsi da njabũ ngu nú'a stá m̃a.

32 Hinto paði ra pa nixi ra ora ha'mũ da nja ra ngãxhmai, nixi ya enxẽ de mahets'i hingui paði, nixi rá

T'ü Ajuá, hõnse Ajuá ra Dada go gue'a páse.

³³ Hangue ndø'mhü nzántho ne 'yaphü Ajuá, ngue'a hinguí pahü ha'mü da zø ra ora.

³⁴ Nuga dí nja ngu 'nara 'ñøhø ma da ma yabü ya hai, pe ante da ma, da 'yent'ua ja yá 'ye yá 'bego gatho nú'a te pe'tsi, ne cada 'na de gue'u da xipabi te da mæfi, ha nura nsugosthi da t'umbabi ra 'befi pa da ndø'mi nu sta mengui'a.

³⁵ Hangue nu'ahü nzántho ndø'mhü nehe, ngue'a hinguí pahü ha'mü ga pengui, ua dega xudi o dega nde o made ra xuui o 'na hmafi ra menja.

³⁶ Ngue'a xi'bü xcrí thámfrihu ga tsøhø ne ga tsü'ahü gri ahahü.

³⁷ Núna dí xi'ahübya, guehna dí xipabi nehe gatho ma'ra pa da ndø'mi'ü.

Ra nt'ü'ti pa dra ju ra Jesu

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

14 ¹ Mri 'bedi nsøca yo pa pa ra ngo nú'a rá thuhu ra pascua, ne nú'a ra ngo dega ts'ithuhme nsinque rá nzoi. Ha ya ndá gá macja ne ya xahnate de ra ley ya mi nu hanja da za da hyat'a ra Jesu pa da gu da hyo.

² Ne bi 'ñémbabi'ü:

—Hinga øthü núna dí beñhü de ra pa dega ngo, xi'bü da bø yá cue ya ja'i ne da ñunts'i'ü.

'Nara 'behña bi go'tsua 'nara hoga ñüni ja rá ñaxu ra Jesu

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Ha nuya pa'ü ra Jesu bi 'mühni Betania ja rá ngu ra Simu nú'a to'o xqui ñani de ra lepra nú'a ra hñeni tsit'atho ra ngø. Mi huhni ra Jesu ja ra mexa mri ñuni, nepü bi zøhø 'nara 'behña bra hña 'na ngu ra zi xito xqui thoqui de 'nara hoga do rá thuhu ra alabastro, mi po 'nara hoga ñüni xi xmá maði mrá thuhu ra nardo. Ha nú'a ra 'behña bi do'tsua rá 'yuga nú'a ngu ra zi xito, ne bi xi'tsuabi ja rá ñaxu ra Jesu nú'a ra ñüni'a.

⁴ Nepü 'ra de nú'ü mi 'bühni bi bø ya cue ne mri 'ñémbabi 'na ngu ma'na:

—¿Hanja bi 'yøt'a njabü nuna 'behña hõnse bi manitho nuna hoga ñüni?

⁵ Nu'bü xa 'ba hmähá xa muui ngu hñu nthebe denario, y nú'a ra boja'a xa za xa thecuahmä ya hyoya.

Njabü bi mąnga nú'ü to'o mi ñama'ñü de nú'a ra 'behña.

⁶ Nu'bü nura Jesu bi 'ñémbabi'ü:

—Ote guí xiphü. ¿Pa te guí ñama'ñü de guehni? Xá hño nú'a xa 'yøtcagui.

⁷ Ngue'a nuya hyoya nzántho ma da 'müi con gue'ahü, ne nu'araza ra pa gui ne gui umfü 'nara mfats'i, da za gui umfü. Pe nuga hinga nzántho ma ga 'bücua con gue'ahü pa gui 'yøtcahu ra hño.

⁸ Nuna zi 'behña bi 'yøt'e nú'a xa zupa rá ts'edi, xa goscaqui ja ma ndo'yo nuna ra hoga ñüni pa ma nt'agui.

Bi 'ñenga ra Jesu njabü ngue'a nu'ü ya myá nzai mi jo'tsua nuna hoga ñüni nú'ü xa du.

⁹ Nepü ra Jesu bi 'ñena:

—Xi majuani dí xi'ahü, habüraza da hmąnga ra maça noya, da hmą de nuna xa 'yøtca nuna zi 'behña pa 'nara feni de guehni.

Ra Juda bi pa ra Jesu

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ Nepü nura Juda Iscariote 'na de nú'ü 'ret'amayoho yá nxadi ra Jesu, bi ma bá ñai ya ndá gá macja pa da dapabi'ü ra Jesu.

¹¹ Ha nu mi 'yøde ya ndá gá macja njabü, xi bi johya'ü ne 'bestho bi ña'tuabi ra boja. Hangue nu'a xi mi 'yo rá mfeni hanja da 'yøt'e'a pa da da ra Jesu.

Ra nt'oxi nú'a bi zi ra Jesu co yá nxadi ante da du

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹² Ra müdi pa de ra ngo dega ts'ithuhme nsi rá nzoi gue'bü mi tho ya

t'uca deti pa ra ngo dega pascua. Ha nura pa'a ya nxadi bi 'ñembabi ra Jesu:

—¿Habũ guí ne grá hñocje pa ga tsihũ ra nt'oxi de ra pascua?

13 Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi yoho yá nxadi:

—Grí maha ja ra hnini ne ja ma grí nthehũni 'nara 'ñhø di hã 'na xøni ra dehe, ne nú'á go gue'a gui teñhũ'a.

14 Ne nura ngu habũ da yut'i'a, gui 'ñemfu nú'a ra me ngu: “Bá pencehe ra Xahnate ne bi xicje ga xi'ahe njaua: ¿Habũ ja ra ngu xcá 'uegagui pa ga tsihe ra nt'oxi de ra pascua co ma nxadi?”

15 Y nu ja rá tøngu'a ma da 'ñu't'ahũ 'nara danga ngu. Nuni ja jani gatho nú'a te ma ga hoñhũ, ne ja gui hyocjũni nú'a te ga tsihũ.

16 Hangué nú'ũ yoho ya nxadi bi ma de guehni pa ja ra hnini y bi zædi'ũ ngu xqui xipabi ra Jesu. Y ja bi hyocni'ũ ra nt'oxi de ra pascua.

17 Y ya de mi put'a ra nde bi zønga ra Jesu con gatho nú'ũ 'ret'amayoho yá nxadi ja nú'a ra tøngu'a.

18 Nepũ ya de mi huhni mri ñuni mahyegui co yá nxadi, bi 'ñena:

—Majuãni dí xi'ahũ, nú'ahũ guí 'bũhũua guí nt'oxihũ con gueque, 'na de gue'ahũ ma gui dagaguihũ.

19 Ha nuyá nxadi xi bi du yá mui, ne 'rama'na de gue'ũ mi ambabi ra Jesu ne mi embabi:

—¿Ha gue go guecagui?

20 Nepũ ra Jesu bi dadi ne bi 'ñembabi:

—'Na de gue nú'ahũ guí 'ret'amayohohũ ma nxadi'ihũ guí tũhũhũbya habũ dí tũhũga, 'na de gue'ahũ ma gui dagaguihũ.

21 Nú'a To'o bi e bi Nja'i ma da thogui gatho ngu nú'a xa t'ofu ja ra Mãca T'ofu, pe ðhucate nú'a ra 'ñhø to'o ma da da'a! Ma'na xá hño nixi xa 'mũhũã.

22 Ha nu de mri ñuni'ũ, ra Jesu bi gũ ra thuhme ne bi umba njamadi Ajuã rá Dada, bi hyeque ne bi umba yá nxadi, ne bi 'ñembabi:

—Nã, tsihũ, nuna go guehna ma ndo'yo.

23 Nepũ bi gũ 'nara vaso mi po ra vinu, bi umba njamadi Ajuã ma'na'qui ne bi umbabi yá nxadi pa bi zi gatho'ũ.

24 Ne bi 'ñembabi'ũ.

—Nuna go guehna ma ji ma ga fani pa da mudi ra 'ra'yo cohi, nú'a ma da mfani pa gatho ya ja'i.

25 Majuãni dí xi'ahũ gue ya hinga ma ga yopa tsi ra vinu dega obxi de guecua. Nu'á ma ga yopa tsi ma'na'qui asta nú'a ra pa grá 'bũhũ nuni habũ bí manda Ajuã ma Dada, gue'bu grá yopa tsi, pe ma'na'ño.

Ra Jesu bi mã gue ra Pedro mi ma da gøni'a

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

26 Nepũ nu'ú bi duta 'nara jahñã, y de guehni bi ma pa ja ra t'øhø 'bo Olivo.

27 Nepũ ra Jesu bi 'ñembabi'ũ:

—Nura nxuuihya gatho'ihũ ma da du ri mũihũ ne ma gui 'uehũ de gueque. Ma da nja ngu bi mãnga Ajuã ma Dada ja ra Mãca T'ofu habũ ena: “Ma ga ho ra ma'yo, y nuyá deti da nxani,” njabũ bi 'ñena.

28 Pe nu xcrá yopa nte de ra du, nuga ma ga 'bet'o de gue'ahũ pa grá ma Galilea.

29 Nepũ ra Pedro bi 'ñembabi:

—Masque gatho nuyũ ma'ra da 'uegue, pe nuga hinga 'uegue de gue'e.

30 Nu'bú ra Jesu bi 'ñembabi ra Pedro:

—Majuãni dí xi'a'i, nubya dí nxuui ma gui cøngagui hñu'qui ante rá yo hmafi ra menja.

31 Nepũ ra Pedro xi bi nja rá nøt'e bi 'ñena:

—Masque da thogagui, pe nuga hinga cõñ'a'i.

Y gatho nú'u ma'ra ya nxadi guet'atho mi mañ'u nehe.

**Ra Jesu mi apabi Ajuá
nuni Getsemani**

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Nepu bi ma'u ja 'nara luga rá thuhu Getsemani, ne ra Jesu bi 'ñembabi 'ra de yá nxadi:

—Ja da hñuhua, nuga grá maua ga apabi Ajuá ma Dada.

³³ Y bi zixa ra Pedro, ra Cobo ne ra Xuua pa bi meui. Nu'bá nu'á bi mudi xi bi du rá mui de nú'a ma da thogui.

³⁴ Ne bi 'ñembabi nú'u yá nxadi bi zits'i:

—Xi dí tu ma muiga asta dí ne ga tagui ga tu. Ja da tømhuua ne oxqui ma gui áhu.

³⁵ Ha nu'á bi thogui má ts'u de habu bi gohi'u, ne bi ndandiñahmu, ne bi megui rá hmi ja ra hai pa bi 'yapabi Ajuá gue nu'bu xa zahma hinxá thoguihma nuya ya ts'othogui.

³⁶ Y bi 'ñena:

—Ma Dada'i, hinte xá hñei pa nú'a gui ne gui 'yøt'e. 'Yøt'e pa hinga thogui nuya ya ts'othogui. Pe oxqui øt'a ngu nú'a go dí nega, 'yøt'a ngu nú'a ri maça pahague.

³⁷ Nepu mi mengui bi zadi nú'u hñu yá nxadi xqui do'ma ra t'aha, ne bi 'ñembabi ra Pedro:

—Nu'i nугue Simu, ¿hanja xcá áha? ¿Ha gue hinxá za xcá 'yapa Ajuá 'na ora con gueque?

³⁸ Oxqui áhah, 'yaphu ndunthi Ajuá pa stí 'ñepu ya ts'othogui gui tsethu. Ngue'a guí behmahu ne ja ri pahahu pe nuri ndo'yohu otho rá ts'edi.

³⁹ Nepu bi yopa ma ma'na'qui pa bá apabi Ajuá co nú'u ya noya bi mangua ra mudi.

⁴⁰ Nepu de mi yopa mengui bi zadi yá nxadi xqui yopa do'ma ra t'aha, ne

nixi himi tsa da zøt'a yá da, ne ya himi paði te da daði'u.

⁴¹ Ha nu mbá penga rá hñu'qui bi 'ñembabi yá nxadi:

—Nubyá ha, áhahú xá hñu, ne tsayahu, ngue'a ya bi zø ra ora gue Nú'a To'o bi e bi Nja'i dra da ja yá 'ye ya 'yøt'ats'oqui.

⁴² Ya nanju, maha. Ya xa 'ñepu nú'a to'o ma da dagagui.

Bri ju nts'ahni ra Jesu

(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Ts'a ra ora mi mangua njabu ra Jesu, 'bestho bi zøhø ra Juda, 'na de nú'u 'ret'amayoho yá nxadi, ne mbra 'ñoui 'nara hmuntsja'i, 'ra mi ha ya mahuai, ne nu ma'ra mi ha ya za, xqui mehna ya nda gá macja ne ya xahnate de ra ley ne ya ndaxjua nda pa da gu ra Jesu.

⁴⁴ De má 'ñu ra Juda xqui 'ñembabi nú'u ya ja'i mbra 'ñoui:

—Ma ga 'ra'ahu 'nara seña. Nú'a ra 'ñøhø ga tsøtsua rá hmi go di gue'a ra Jesu. 'Bestho gui juhu, ne gui tsixhu, oxqui thøhu.

⁴⁵ Y ngu bi zøhø ra Juda habu mi 'bai ra Jesu, 'bestho bi joni ne bi 'ñembabi:

—Ma Xahnate'i.

Y nura ora'a bi zøtsua rá hmi.

⁴⁶ Nepu nú'a ra hmuntsja'i 'bestho bi gu nts'ahni ra Jesu.

⁴⁷ Ra ora'a 'na de gue nú'u mi 'ñoui ra Jesu bi guca rá mahuai ne bi dacuabi rá gu 'nará 'bego ra nda gá macja.

⁴⁸ Nepu nura Jesu bi 'ñembabi nú'u ya ja'i to'o xqui gu'a:

—¿Sague drá be pa e gui jugaguihu co ya huai ne ya za?

⁴⁹ Nuga hyastho ndí 'bui ja ra ndanija con gue'ahu ndí utuate ne hinga jugaguihu. Pe pa da njabu ngu nú'a xa t'ofu maya'bu ja ra Maça T'ofu hangue gue'a guí øthu njabuya.

⁵⁰ Nepu gatho yá nxadi bi ma hnest'ihí bi zopuse ra Jesu.

**'Nara ts'unt'u bi nest'ihi
nsinque rá he**

51 Pe 'nara ts'unt'u xqui tét'atho 'nara dutu mi dēna ra Jesu. Nepu ya ja'i mi nehma da gwa, pe hina ngue'a hōnse rá dutu bi mipabi.

52 Hangue nu'á bi zopu rá dutu ne bi ma hnest'ihi nsinque rá dutu.

**Ra Jesu ja yá thandi
ra hmunts'a ndá gá xodyo**

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71;
Jn. 18:12-14, 19-24)

53 Nepu ra Jesu bi ts'its'i habu mbi 'bu ra danga ndá gá macja, ne bá munts'ni gatho ma'ra ya ndá gá macja ne ya ndaxjua ndá ne ya xahnate de ra ley.

54 Ha nura Pedro mri dēna ra Jesu dega yabutho, nepu bi yut'i'a ja rá patio rá ngu ra danga ndá gá macja, ne ja bi hñuhni co ya gunts'ahni mi mpa'ta ja ra tsibi.

55 Ha nuya ndá gá macja ne gatho ra hmunts'a ndá gá xodyo mi ne da hyo ra Jesu, hangue nu'ú mi hongá yoho ya testigo nú'u 'nat'a da ma pa da ñapabi pa ya da 'ye'mbi da hyo, pe himbi nthē yá noya nú'u ya testigo.

56 Ndunthi ya ja'i mi ju'tsua ya nc'uamba ra Jesu, pe 'rama'na'ño nú'a mi mañ'u.

57 Ra bi 'mai ja yá thandi ya ndá ne mi mañ'u 'nara nc'uamba bi 'ñena:

58 —Nuje stá øhe xa mąnga njaua: “Ma ga yø'ta nuna ra ndanja bi hyoca ya ja'i, pe rá hñupa ya stá 'ba'ma ma'na nú'a hingá nthoqui co yá 'ye ya ja'i.”

59 Pe nixi nú'u to'o mi mąnga njabu himbi nthē yá noya.

60 Nu'bu rá danga ndá gá macja bi 'mai ne bi 'yambabi ra Jesu:

—¿Ha hinte guí thadi de nú'a gá øde bi hma de gue'e? ¿Ha gue majuani nú'a bi hma?

61 Pe ra Jesu ni 'nara noya hinte bi dadi. Hangue ra danga ndá gá macja bi yopa 'yambi bi 'ñembi:

—¿Ha gue go gue'e grá Cristo rá T'u'i Ajuá nú'a xá nsunda xpá meñ'a'i pa gui ndá?

62 Nu'bu rá Jesu bi dadi ne bi 'ñena:

—Haha go gueque. Ne ma gui hyanthu Nú'a To'o bi e bi Nja'i da hñudi ja rá 'ñei Ajuá nú'a ja rá ts'edi. Nepu ma gui hyanthu da yopa menguiua ja ya guui.

63 Hangue nu mi 'yøde njabu ra danga ndá gá macja bi danga yá he ngue'a go gue'a 'nara seña gue pa gue'a ra Jesu xqui ñama'ñu de Ajuá. Nepu bi 'ñena:

—¿Pa te ga 'bephabya ma'ra to'o da e da mambabi?

64 Nu'ahú ya gá 'yøhu nú'a bi ma gue nuní ri 'ñet'a Ajuá. Xibya, ¿te guí beñhu de nú'a xa maní?

Ne gatho nú'u mi 'buhni bi 'ñena:

—Rí 'ñepi da tho.

65 Nepu 'ra de gue'u bi mudi bi zots'i ra Jesu. Ne bi go'mbabi rá hmi ne xi mi na'mbi, ne bi 'yambabi'u bi 'ñembi:

—Nú'i grá badi, ¡xicjebya to'o bi nap'a'!

Nehe ya gunts'ahni mi faste mi na'mbabi.

Ra Pedro bi gōnga ra Jesu

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62;

Jn. 18:15-18, 25-29)

66 Ha nura Pedro mi 'bu nja'ti ja ra patio. Nepu bi zøhø 'nara nxutsi mrá 'bego ra danga ndá gá macja, ne bi uat'a ja ra tsibi.

67 Nepu bi hyandi gue mi 'bahni ra Pedro mri mpa'ti, xi bi nu'ti xá hño, nepu bi 'ñembabi:

—A, go gue'e nehe nguí 'ñoui ra Jesu me Nasare, ¿ha ngue ha?

68 Pe ra Pedro bi ncøni ne bi 'ñena:

—Hina, nixi dí p̄adi to'o'a, ne nixi dí p̄adi nú'a guí ma.

Nep̄a bi b̄oni bá 'ba ja ra gosthi. Y nura ora'a bi mafi ra menja.

69 Ha nú'a ra nxutsi bi yopa n̄'uta ma'na'qui ra Pedro, nep̄a bi yopa 'ñemba nú'u ya ja'i mi 'bahni:

—Nuni ra 'ñøhø go guehni 'na de nú'u mri 'ñoui ra Jesu.

70 Ra ora'a ra Pedro bi yopa nc̄oni ma'na'qui. Ne 'mefa nú'u ya ja'i mi 'bahni bi 'ñembabi:

—Xi majuañi go gue'e 'na de nú'u mri 'ñoui ra Jesu, ngue'a ne'i grá me Galilea ngue'a mf̄atho ora guí ñ̄a.

71 Nep̄a ra Pedro bi mādi bi ntsante ne bi jura bi 'ñena:

—Hindí p̄adi to'o nú'a ra 'ñøhø guí mañhu.

72 Y 'bestho ra ora'a bi mafi ra menja rá ño'qui. Nu'bú ra Pedro 'bestho bi beni de nú'a xqui xipabi ra Jesu gue xqui 'ñembi: “Ante rá yo hmafi ra menja, ya xcá c̄ongagui hñu'qui.” Nu'bú ra Pedro xi bi du rá māi ne bi nzoni.

Ra Jesu bi 'mai ja rá thandi ra Pilato

(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5;

Jn. 18:28-38)

15 1 Nurá hyax'a xi 'nitho ya nd̄a gá macja ne ya nd̄axjua nd̄a ne ya xahnate de ra ley, ne gatho ra hmunts'a nd̄a gá xodyo bi munts'i 'nadb̄u pa bi go 'nara cohi'u te da 'yøt'e co ra Jesu. Nep̄a bi dat'i'u bi zits'i bá ent'ua ja rá 'ye ra nd̄a Pilato.

2 Nu'bú ra nd̄a Pilato bi 'yamba ra Jesu bi 'ñembi:

—¿Ha go gue'e grá Nd̄a de ya xodyo?

Ha nura Jesu bi d̄adi:

—Haha, gue'a ngu nú'a xcá ma.

3 Ha nuya nd̄a gá macja xi mi ñapabi'a.

4 Hangu ra Pilato bi yopa 'yambabi ne bi 'ñembi:

—¿Ha gue hinte guí th̄adi de

gatho nú'a xcá 'yøde xa mañ'u?

5 Pe ra Jesu hinte bi d̄adi. Hangu ra Pilato xi bi 'yø.

Ra Jesu bi secuabi gue da tho

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25;

Jn. 18:38-19:16)

6 Tat'a jeya ra Pilato mri nz̄ai da hyegui 'nara 'yofadi pa nú'u ya pa de ra ngo, y nz̄antho mi hegui nú'a go da 'yadi nú'u ya ja'i mi 'yo ja ra ngo.

7 Ha xqui njot'a fadi 'raya ja'i ngue'a xqui 'ñøt'atuhni pa da 'yenga ya nd̄a de ra hnini ne xqui nhyote'u. Y 'na de gue'u mrá thuhu ra Barraba.

8 Nu'bú bi munts'a ya ja'i hab̄u mi hu ra Pilato pa da 'yadi da th̄oḡue 'nara 'yofadi ngu yá nz̄ai.

9 Nu'bú ra Pilato bi 'yambabi'u ne bi 'ñembi:

—¿Ha guí ne ga hec'a'ih̄u núni t'embi ra Nd̄a de ya xodyo?

10 Bi 'ñani njab̄u ra Pilato ngue'a mi p̄adi gue co yá cue ya nd̄a gá macja bi ḡu ra Jesu ne bi dapabi, ngue'a nu'á xi ya mi deni ndunthi ya ja'i.

11 Pe nuya nd̄a gá macja bi 'yu'ta ya ja'i pa bi 'yadi dra thegui ra Barraba.

12 Nu'bú nura Pilato bi yopa 'yamba ya ja'i ne bi 'ñembabi:

—Nu'bú, ¿te 'be guí adih̄u ga ø'tua ra Jesu núni guí emf̄u ra Nd̄a de ya xodyo?

13 Nu'bú ya ja'i 'ra gá mafitho bi 'ñena:

—¿Dá 'bont'i pa ja da duni!

14 Nu'bú ra Pilato bi yopa 'yambabi'u ne bi 'ñembabi:

—¿Te ma ts'oqui xa 'yøt'ni?

Pe nuya ja'i ma'na xi mri mantho ne mi eñ'u:

—¿Dí ahe dra 'bont'i!

15 Nu'bú ra Pilato pa da p̄onga rá hmi co yá ja'i, bi hyegui ra Barraba, ne bi manda bri fet'a ra Jesu, nep̄a bi 'yent'ua ja yá 'ye yá soldado pa da zits'i ma da pont'a ja ra ponza.

16 Hangué ya soldado bi zixa ra Jesu ja ra patio de ra ts'utbi, y ja bi munts'ni gatho ya soldado.

17 Nepu nu'ú bi hyete ra Jesu co 'nara thenga he ngu nú'u he ya nda, ne bi met'a ya 'bini pa bi hoca 'nara corona, ne bi hñu'tsua ja rá ñaxu.

18 Ha mi ø'tua ra nt'eni'a ne mi zengua mi embabi:

—'Bui pa nzantho, nú'i ri t'equ'ei rá Nda'i ya xodyo!

19 Ne mi na'mbabi rá ñaxu co 'nara ts'ut'o ne mi tsots'i. Nepu mri ndandiñahmu pa mri ndane'u, 'ñena xi majuani mi numansu.

20 Nepu mi uadi bi 'yø'tua ra nt'eni bi møcuabi ra thenga he, ne bi yo hyetuabi nú'u xi myá he. Nepu bi zits'i'u pa da pont'i.

Ra Jesu bri pont'i

(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43;

Jn. 19:17-27)

21 De mi bonga de ja ra hnini bi ntheu'u má 'ñu 'nara 'ñøhø xqui 'ñe ja ra mbonthe. Nura 'ñøhø'a mrá thuhu ra Simu mrá me Cirene ne go mrá dada ra Jandro ne ra Rufo. Ha nuya soldado bi japa nú'a ra 'ñøhø da ndudebi rá ponza ra Jesu.

22 De guehni bi ts'ixa ra Jesu ja 'nara luga rá thuhu Golgota nú'a rí bøni da 'ñena Ñaxmadu.

23 Nepu ya soldado biambahma ra vinu xqui nthants'ui ra mirra, pe nu'a himbi ne bi zi.

24 Nepu nu'ú bi pont'a ja ra ponza. Nepu bi nhyegue 'ra 'na nú'u yá he, ne nu ma'na rá he bi ma ra tahá to'o da dahá.

25 Ne ngu mi nzunga guto xudi nura ora bri pont'i'a.

26 Nuyá nzai'u, da thøta 'nara t'ofa ja ra ponza de nú'a xa 'yø't'a nú'a ra ja'i pa hanja bi t'e'mbi bi tho. Hangué ja rá ponza ra Jesu bi thøte gue go ra Nda de ya xodyo.

27 Nehe ja bri pont'ni mahyegui con

gue'a yoho ya be, 'na ja rá 'ñei, nu ma'na ja rá ngaha.

28 Hangué bi njabu ngu nú'a xqui t'ofa ja ra Maça T'ofa habu ena: "Nu'a bi thandi ngu 'nara daga 'yø'tats'oqui."

29 Ha nuya ja'i nú'u mi thohni nu'araza mi xipa ra Jesu, ne mi bat'a yá ñaxu ne mi embi:

—'Haha! ne gue nu'i gá ena gue ma gui yø'ta ra ndanija nepu rá hñupa gá ena gue xcá yopa 'ba'ma ma'na'qui,

30 mpøhø sehe ne cai de nú'a ra pont'i xa.

31 Ne ya nda gá macja mi ø'ta buhlatho de ra Jesu mi 'ñémbi'u:

—Nuní mi ena gue mi pøhø ya ja'i, pe nubyá hingui tsa go da mpøhø sehe.

32 'Bu xi majuani go guehni ra Cristo nú'a go rá Nda ya me Israel, dá gaihya de ra pont'i xa. Nu'bu ga hanthe da gai, nu'bá ha, ga camfrihu nú'a mi maní.

Ne nú'u xqui mpont'uini mahyegui mi ñama'ñu'u nehe de gue'a.

Ra Jesu bi du

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49;

Jn. 19:28-30)

33 Nepu ngu nde ma pa bi 'mexuui maxøgue ra ximhai, ne asta ngu nzunga hñu nde ja bi yopa hnequi ma'na'qui.

34 Y nura ora'a, ra Jesu bi ña xi nts'edi ne bi 'ñena:

—Eloi, Eloi, ¿lama sabactani? —nú'a rí bøni da 'ñena: Ma Dada'i, ma Dada'i, ¿hanja xcá hyegaseheua?

35 Ne 'raya ja'i mi 'bahni bi 'yøde nú'a mi ma, ne bi 'ñena:

—'Yøhu, nuní ma'ta ndu ra badi Elía.

36 Nepu 'nara 'ñøhø bi nest'ihi bi pobo 'nara esponja co ra ju'tsa vinu ne bi tøta ja 'nara ts'ut'o, ne bi umba ra Jesu pa da zut'i. Y nura 'ñøhø'a bi 'ñembabi ya ja'i:

—Ga tøm̄h̄u ga nuh̄u ua da zø ra Elía da çá'mi de ja ra pont'i.

37 Nep̄u ra Jesu bi dø 'nara h̄m̄afi xi nts'edi ne bi du.

38 Y nura ora'a bi xø nú'a ra d̄anga dutu mi naxa mbo ra nd̄anija pa mi juti nú'a hab̄u ma'na xi xmá nsunda, ne bi xøgue mañ̄a asta bi zønga nja'ti.

39 Ha nú'a ra nd̄a gá soldado mi 'bahni guetb̄u hab̄u xqui 'bont'a ra Jesu bi hyanda xá hño hanja bi du'a, ne bi 'ñena:

—Xi majuañi go mi guehni rá T'ü Ajuá.

40 Ne mi 'bahni nehe 'raya 'behñ̄a mi handatho de yab̄u, 'ra de gue'ü go mi gue'a ra Maria Magdalena, ne ra Salomé, ne ma'na ra Maria rá n̄ana ra Jose ne ra Cobo nú'a mb̄atsi de nú'a ma'na ra Cobo.

41 Nú'ü ya 'behñ̄a'ü xqui dena ra Jesu nú'b̄u mbi 'b̄u Galilea, ne go gue'ü mi pepi. Nehe mi 'bahni ndunthi ma'ra ya 'behñ̄a nú'ü xqui 'ñoui ra Jesu pa Jerusale.

Ra Jesu bi t'agui

(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56;
Jn. 19:38-42)

42 Nura pa'a bri pont'a ra Jesu, go mi 'nara pa dega nthoqui, ngue'a rá hyax'a go ra sabdo ra pa dega tsaya.

43 Hangue 'bestho nura pa'a, ya mi ma da ȳu ra hyadi, bi ma ra Jose nú'a mrá me Arimatea bá nu ra nd̄a Pilato, ne bi yut'i nsinque ra ntsu pa bi 'yapa nsequi da z̄acua rá ndo'yo ra Jesu de ja ra ponza pa da duts'i ma da 'yagui. Nú'a ra 'ñh̄ø'a mi ja rá nsu ne xi mrá f̄adi ngue'a go mrá nd̄a nehe de ra hmunts'a nd̄a gá xodyo. Ne'a nehe mi tøm̄tho ha'm̄u da zøhø rá 'mehni Ajuá pa da nd̄a.

44 Pe ra Pilato mi hu rá m̄ui gue hinxqui dutho, hangue nu'á bi zohna ra nd̄a gá soldado pa bi 'yambi ua ya xqui du.

45 Y nu mi xipi gue ya xqui du, nu'b̄u ra Pilato bi umba nsequi ra Jose da duts'i.

46 Nu'b̄u ra Jose bi danga 'nara hoga

t'axa dutu. Nep̄u bi z̄acua rá ndo'yo ra Jesu de ja ra ponza, ne bi mant'a ja nú'a ra dutu, ne bi duts'i ma bá agui ja 'nara nt'agui nú'a xqui se'ti ja 'nara medo.

Nep̄u bi got'i co 'nara d̄anga xingdo.

47 Y ra Maria Magdalena y ma'na ra Maria rá n̄ana ra Jose bi hyandatho'ü hab̄u bi t'acuabi rá ndo'yo ra Jesu.

Ra Jesu bi yopa nte de ra du

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

16 1 Y de mi nde nú'a nsabdo, ya xqui thogui nú'a ra pa dega tsaya, ra Maria Magdalena ne ra Salomé ne nú'a ma'na ra Maria rá n̄ana ra Jose bi danga 'raya hoga ñ̄uni pa xa go'tsuahm̄a ja rá ndo'yo ra Jesu.

2 Y nurá hyax'a ndomingo xi 'nitho nú'a ra m̄udi pa de ra semana, bi ma'ü pa da c'a'tsa ra nt'agui, ne bi zøñ'ü pøxhyadi.

3 Ne de má 'ñu mri 'ñámbabi 'na ngu ma'na mi eñ'ü:

—¿Ha hindi 'b̄hni 'b̄u to'o da p̄unts'a ra do pa da xogah̄u ra gosthi nt'agui?

4 Pe nu mi zøñi'ü bi hyandi gue ya xqui t'ent'a nú'a ra d̄anga do xqui jot'a ra gosthi nt'agui.

5 Nep̄u nu'ü bi yut'a mbo ra nt'agui ne bi hyanda 'nará enx̄e Ajuá mi hnequi ngu 'nara bas̄ja'i mi huhni ngue yá 'ñei'ü, ne mi he 'nara t'axa he xi xmá ma. Nu'b̄u nu'ü xi bi ntsu.

6 Ha nura enx̄e bi 'ñembabi'ü:

—Oguí tsuh̄u. Nuga dí p̄adi gue guí hoñh̄u ra Jesu me Nasare nú'a bri pont'i. Xi jaua hab̄u bi 'begui, pe ya jo'oua ngue'a ya xa yopa nte ma'na'qui.

7 Rí maha bá xipabiñu ra Pedro ne nú'ü ma'ra yá nxadi gue nu'á ma da 'met'o pa Galilea, ne ja ma dí nth̄euiñi'ü ngu bi xipi.

8 Nep̄u nú'ü ya 'behñ̄a bi bøni de guehni ja ra nt'agui bi ma hnest'ihi, ne asta mri huat'i co ra ntsu. Ne hinto bi xipabi nú'a xqui hyandi

ngue'a xi mi 'ñouitho ra ntsu.

**Ra Maria Magdalena bi hyanda ra
Jesu xqui nangui de ra du**

(Jn. 20:11-18)

⁹ Xudi'a ndomingo ya xqui yopa nte ra Jesu de ra du, go rá mudi bi nthēui ra Maria Magdalena nú'a to'o xqui 'yembabi yoto ya ts'ondāhi.

¹⁰ Nepu nura Maria bi ma bá c'a'tsa ya nxadi ne bi zudi mi tu yá mui mi zoni, ne bi xipabi'u gue ya xqui hyanda ra Jesu.

¹¹ Pe mi 'yode ya nxadi bi mąnga ra Maria Magdalena gue ra Jesu ya xqui yopa nte ne ya xqui nthēui, pe nu'ú himbi gamfri.

Ra Jesu bi ñgui yoho yá nxadi

(Lc. 24:13-35)

¹² Nepu 'mefa ra Jesu xqui mpata rá 'bai bá nthēui yoho yá nxadi nú'u mri ma pa ja ra mbonthi.

¹³ Nepu nú'u yoho ya nxadi bi dąma mengui pa bá xipa nú'u ma'ra gue nu'ú xqui nthēui ra Jesu. Pe nixi njabu himbi gamfri'u.

Ra Jesu bi umba yá 'befi yá nxadi

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49;

Jn. 20:19-23)

¹⁴ Nepu 'mefa ra Jesu bi zoni habu mi 'bui nú'u 'ret'ama'ra yá

nxadi ora mri ñuni'u. Ne bi zui'u ngue'a hinxqui gamfri bi nú'u to'o xqui xipi gue nu'á ya xqui yopa nte ne xqui ñgui'u.

¹⁵ Nepu bi 'ñembabi'u:

—Rí maha ja gatho rá nguni ra ximhai bá xiphu gatho ya ja'i nuna ra maça noya.

¹⁶ Nu'a tó'o da gamfri ne da nxistehe da mpøhø, pe nu'a tó'o hinda gamfri hinda mpøhø, da 'medi pa nzantho.

¹⁷ Y nu habu di 'bui ya gamfri, ma da 'yøt'e'u nuya ya nt'udi: De ma thuhu da 'yenga thi ya ts'ondāhi; ma da ña'u ma'ra ya 'ra'yo hñaqui;

¹⁸ ne nu'bu da mihi 'nara qu'eña, o da zi 'nara 'ñethi nú'a hote, hinte da ja'u; nu'ú da hñuxa yá 'ye ja ya da'thi ne da ñani.

Ra Jesu bi ma mahets'i

(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Mi uadi bi ñgui yá nxadi ra Zidada Jesu, nu'á bi ts'ixa pa mahets'i, ne bá hudi'a ja rá 'ñei Ajuá rá Dada.

²⁰ Ha nuyá nxadi bi nxani bi ma haburaza bi mąnga ra maça noya. Ne ra Zidada Jesu nú'a xqui ma mahets'i go gue'a mi fats'i'u mi øt'a ya dąnga nt'udi pa njabu bi jamfri nú'a ra maça noya mi mañ'u. Njabu gue'a.